ТРУДЫ ПО ВОСТОКОВЪДЪНІЮ,

издаваемые Лазаревскимъ Институтомъ Восточныхъ Языковъ.

Выпускъ XXIV.

ТАТСКІЕ ЭТЮДЫ

Часть I.

ТЕКСТЫ и ТАТСКО-РУССКІЙ СЛОВАРЬ.

BCEB. MUNITEPA.

MOQKBA.

Типографія Вяч. Ал. Гатцукъ, Долгоруковская, д. Бутюгиной. 1905.

Въ Правленіи Лазаревскаго Института Восточныхъ Языковъ имѣются для продажи слъдующія большею частію рѣдкія изданія *):

1)	Նկարագիր Գագիժականուիժեան Հայոց ի Պրոկիդ տ տաստա <u>Ռուսաստան,</u>			
٥.		p.	_	к.
2)	яврыцывые выпольный выпол			
3)	ருளயுள்கள், 1846	17	_	20
o)	хвальное слово, 1. Ванандскаго) Гонцови. 1853		50	
4)	Отванию Слово, 1. Ванандскато у падалет 1900 г	77	00	77
-,	СКАГО) Պատմու/ժիւն Տանն Օիսական, հրտ. Г. Եմին, Глицпеш, 1861 2	_	_	_
5)	Մեծին Վարդանայ Բարձրբևրդևցող Պատմուխիւն Տիեղերական (Исторія	D		"
	Вардана Великаго) Срин. иг. Б. ф. 1861	77	5 0	
6)	Чинъ священ и божествен. Литургія Армянской церкви, пер. съ арм.			
_	арх. Іосяфа кн. Аргутинскаго-Долгорукаго, Спб. 1857, (изд. 2-е)	n	50	77
7)	Histoire, Dogmes, Traditions et iturgie de l'égise Arménienne			
	orientae, avec des notions additionnees, par E. Dulaurier,		75	
81	ed. 3-me, Paris, 1859, pp. 186	27	75	20
o,	par E. Dulaurier, Paris, 1859, 40, pp. 426 6		_	
9)	De 'Arménie et des Arméniens, Paris, 1845	.,	50	777
10)	Письма графа М. Сперанскаго къ Х. Лазареву, Спб. 1864 (переп). —	"	50	7
11)	Собраніе Высочайших указовъ и актовъ, относящихся до Армян.			
-	Лазаревскаго Института Вост. Язык., съ обзоромъ объ основани,			
40.		99	50	-
12)	Историческій очеркъ Лазарев. Пист. Вост. Яз., съ краткою біограф.		- 0	
191	учредителей Института—составиль Запосьсть, М. 1863	77	อบ	
13)	Institut azareff des angues Orient, fondé par la famille de azareff, par E. Dulaurier, Paris, 1864		50	
14)	Очеркъ 50-ти лътней дъягельности Лазарев. Инст. В. Яз. въ связи	**	50	77
,	съ исторіей водворенія армянъ въ Россіи, Г. Кананова, М. 1865, 40.		_	_
15)	75-льтіе Лазаревскаго Пистит. Вост. Яз. (1815—1890), историческій	**		"
-		,,	50	,,
16)	Тридцатильтіе Спеціальныхъ Классовъ Лазаревскаго Инст. В. Нз.,			
471	А. Хаханова (съ 10 фототиническими портретами). М. 1903 1	77	50	,
17)	Портреты Лазаресыла: Ивана и Якима Лазаревичей, Артемія Ива-			
	новича, Артемія, Пвана и Христофора Якимовичей и Ивана Христофоровича, (гравюры большого формата)			
18)	стофоровича, (гравюры оольшого формата)	277		77
	Каталог книгъ и рукописей библютекъ Лазарев. Инстит. Вост. Яз.:	,77		Þ
,	а) библют, спеціал, клас, и восточ, отдел, фундам, библ. М. 1888;-			
	б) библютека Н. О. Эмина, М. 1896; — в) библют. Г. И. Кананова,			
0.00	M. 1901;— г) 4-ое добавленіе. М. 1903 за 4 выпуска 1	**	50	77
	Исторія арабской литературы (по-арабски) М. Аттая. М. 1903 3	77	5 0	•
21)	Г. Халатьянць. Армянскій эпосъ въ Исторіи Арменіи, Монсея Хо-			
22)	ренскаго. Опытъ критики источниковъ (347+84). М. 1896	"	9=	•
23)	M (1		25	77
24)	6) Annéoung rungsmannig L'agony 1000		50	"
25)	, ., ., ., ., ., ., ., ., ., ., ., ., .,	27	•	77
,		**	50	
26)	А. Крымскій: а) Школа, образованность и литература россійскихъ			24
	мусульманъ. Переводъ съ малорусскаго. М. 1905. —	77	50	77
27)	= والمشروري) لفظ الحيم العربيه أحلقيه هي ام شجرية ()			
,	= «المشرق») لفظ الجيم العربيّه أحلقيّه هي ام شجريّة (6)		06	
28)	" В) (и В. Минорскии). Очерки изъ истории востоковь-	n	7	zł.
	дънія въ XVI и XVII вв. М. 1903	77	5 0	77
	• I The Market and the			

^{*)} Цѣны книгъ назначены со включеніемъ стоимости за ихъ пересылку; выписывающіе наложеннымъ платежемъ придагаютъ сверхътого отъ 15 до 50 коп. за каждую книгу, смотря по вѣсу.

ТРУДЫ ПО ВОСТОКОВЪДЪНІЮ.

издаваемые Лазаревскимъ Институтомъ Восточныхъ Языковъ. Выпускъ XXIV.

ТАТСКІЕ ЭТЮДЫ.

Hacte I.

ТЕКСТЫ и ТАТСКО-РУССКІЙ СЛОВАРЬ.

Всев. МИЛЛЕРА.

MOCKBA.

Типографія Вяч. Ал. Гатцукъ, Долгоруковская, д. Бутюгиной. 1905. На основаніи опредъленія Совъта Спеціальныхъ классовъ Лазаревскаго Института восточныхъ языковъ, отъ 27 мая 1905 года, печатать дозволяется.

Директоръ Вс. Миллеръ.

ПРЕДИСЛОВІЕ.

Лътомъ 1903 года я имълъ случай ознакомиться съ изыкомъ, на которомъ говорить мусульманское татское население въ нъкоторыхъ увздахъ Бакинской губернін. Монмъ руководителемъ быль молодой тать изъ селенія Лагичъ (Лојідж), Шемахиневаго убода, Агабала Джанбахшевън Соктавлена (Авабала Карбалаі абул Гасым овлі Джананбахш-зода), ученикъ Бакинскаго технического училища, вызванный мною на короткое время въ Сочи, гдъ я проводиль льто. Изучивъ раньше татское наръчіе Горскихъ евреевъ, я скоро познакомился съ фонетикой и морфологіей наръчія татовъ-мусульманъ и могъ записать фонетической транскрипціей издаваемыя сказки, продиктованныя мит Агабалой. Нъкоторыя изъ нихъ были записаны имъ самимъ, когда онъ освоился съ принятой мною транскрипціей. Для составленія словаря я просмотръль вмъсть съ нимъ словарь еврейскотатскаго наръчія, изданный мною въ 1892 г. («Матеріалы для изученія еврейско-татскаго языка») и пополниль его словами изъ записанныхъ сказовъ. По показанію Агабалы Джанбахшева, тоть же говоръ, которымъ говорять его односельчане, слышится въ селеніяхъ: Аганъ (Ähäh), Химранъ, Намазджа (Нумозджа), Гарсала и друг. Шемахинскаго и селеньяхъ: Джандуо, Дуворьюнъ, Чандуворъ, Даребабо, Быгыръ, Улджуджъ, Воша, Мюдри (Мудру), Занги, Джуліань и др. Геокчайскаго увзда. Не имбю возможности провърить это показаніе, но думаю, что нъкоторыя фонетическія различія въроятно окажутся въ говорахъ перечисленныхъ селепій при изследованіи спеціалистами и что еще большія различія найдутся въ татскихъ говорахъ Кубинскаго и Бакинскаго убрдовъ, не говоря уже о

c

татскихъ говорахъ Елизаветпольской губ. и Дагестана (въ Кайтаго Табасаранскомъ округѣ). Такъ, самъ Агабала, мало воспріимчивый къ фонетическимъ тонкостямъ, замѣтилъ однако, что таты въ Балаханахъ выговариваютъ твердо i и κ , напр., въ словахъ: iomim (буйволъ), kopda (ножикъ), которыя въ его говорѣ произносятся iomim (почти domim), kopda (почти uopda). Вообще выдающеюся фонетической особенностью говора
с. Лагичъ является палатализація согласныхъ. Пользуясь русской азбукой,
Агабала обыкновенно выражалъ k посредствомъ буквы ч. Отличіе въ
произношеніи чk отъ чk иранскому k состоитъ, по моему наблюденію,
въ томъ, что при артикуляціи перваго языкъ касается твердаго нёба, а
при произношеніи второго—ячеекъ верхнихъ зубовъ (альвеолярная артикуляція), говоря проще, k звучить тверже, чѣмъ k, которое всегда
мягко. Такъ, напр., слово k00 (дѣло), перс. k0, произносится почти k00,
а слово чарх (колесо), перс. k1, какъ k1, произносится почти k1, колоро

Принятая мною транскрипція, какъ извъстная каждому иранисту, не нуждается въ подробномъ объясненіи, почему ограничусь лишь слъдующими замъчаніями.

Буква \ddot{a} передаеть сильно открытов e, иногда близкое къ a и чередующееся съ нимъ; буква е — закрытое е; у выражаетъ открытое і, какь вь ств. німец. Fisch, англ. pity, bit; на служь у производить впечатавніе ввука твердаго i, средняго между i и закрытымъ e; буквы $\ddot{0}$ и ў соотвътствують франц. ен и и (рец, tu). Звукъ, выражаемый буквой \mathbf{g} , звонкій спиранть, соотвітствующій глухому x, не встрічается въ началь словъ и смънился въ говорь с. Лагичъ задненебнымъ игновеннымъ г, который Агабала, впрочемъ, и въ другихъ положеніяхъ, передъ гласными, иногда смъщиваль съ Б. Звукъ д, крайній задненёбный, извъстный горскимъ евреямъ, отсутствуетъ въ описываемомъ говоръ. Л на концъ словъ посл $\mathfrak s$ гласныхъ $o,\ y$ обыкновенно произносится какъ русскій открытый л (польскій і), напр.: мол (имущество), гул (рабъ), но въ другихъ положеніяхъ, какъ европейскій І. Буква и выражаеть и передненёбное (зубное) и, и задненёбное, произносимое, какъ нъмецк. п въ словъ Wange. Отивчать особымь начертаніемь последнее, являющееся передъ заднепебными согласными, я не счелъ необходимымъ.

Буква h выражаеть спиранть гортани, соотвътствующій нъмецкому h, персидскому ф; h есть также гортанный (въ собственномъ смыслъ) спиранть, но произносимый съ большимъ напоромъ; онъ соотвътствуеть арабскому с. Настоящаго айн'а, арабскаго є, въ говоръ Агабалы Джанбахшева я нф слыхалъ; зная пемного по-арабски и хорошо по-персидски, онъ произносилъ начальный i, какъ hamзäh, безъ того характернаго семитскаго оттънка, который слышата явъ айн'ъ горскихъ евреевъ. Миъ кажется, что въ арабскихъ словахъ съ начальнымъ айн'омъ иногда персидское начертаніе вліяло на Агабалу, такъ что при менъе отчетливомъ и болье быстромъ произношеніи айнъ исчезаль: такъ, иногда онъ произносилъ iomy (пъвецъ), иногда ошу в, ошы в; иногда iarpä (скорпіонъ), иногда аграб. Можно еще отмътить, что начальный произносится съ легкимъ придыханіемъ.

Въ следующей части «Татскихъ этюдовъ» я надеюсь дать очеркъ фонетики и морфологіи татскаго языка.

Въ заключение считаю пріятнымъ долгомъ выразить признательность преподавателю сартскаго и адербейджанскаго языковъ Мирзъ Абдуллъ Гаффарову, взявшему на себя трудъ просмотръть мой татско-русскій словарь и дополнить при иткоторыхъ словахъ его сравнительную часть.

Bc. M.

OFJABJEHIE.

	Cmp.
Предисловіе	. I—III
Тексты.	
1. А боре Банлул-о Бахлюль	. 1-3
2. Анволот Банлул ве Јанјо Бармакі—Исторія Бахлюля съ Яхі	ья
Берменидомъ	. 3—7
3. Ä боре Банлул—О Бахлюль	. 7-9
4. Ä боре Банлул—О Бахлюль	. 9
5. Анволот фагір ве дузд—Исторія бъдняка съ воромъ	. 10—11
6. А боре Малло Насрадін—О мулль Насрэдинь	. 11—12
7. А боре Малло Насрадін—О муллъ Насрэдинъ	. 13-14
8. А боре Замуланон—Объ амюлахъ	. 14—16
9. Анволот Лути Джабі ве Ганбаі баг-Исторія о Плуть-Джаб	би
съ Ганбай-Бегомъ	. 16-21
10. Ахмахі аз ан гүрг — Глупость волка	. 22—28
11. Дуго зап ве гозі-Двъ женщины съ надіемъ	. 28-29
12. Татско-русскій словарь	
13. Опечатки и псиравленія	

А боре Банлул

Je руз бутан Баһаўа імо је фагірі. Баһаўаеш 1) је булунда хунејі бу чормартаба; hamima ба бун анун хуна варморані2) ве зазіаті м'армов). Ун рузіш воріш ворыстабу ва кунеі тақ бусохтамбу; варморабу кі бун кунара бішіршу. Фагір а біне дувор гіје за Баһаўла: «jāpā 4) інджа біјо, је сыхан мані ве ты!» Јазыба Бараўліш рачінін дунуст, кі модіран халвата сыхані. фірмо а бун ге ве завобі, імо бтан фагір ва ун гуфті бо: «Ті-худо, је гапаті ті бе ман, һіч на бошу нунпулі, пул ман ністі, кі нун бустунум хорум ва хүштанманіш гіснејум!» Барлул річ джавоб надо, војашт, авоз вармо ба бун, даса дано ба кіса, ґјујо бхостан пул ту бо, (ја;ні, ман бхостанум пул тум бету), ва гіје за фагіра кі «варо ба бун». Фагіріш ге ве завобі охірі вармо бтан Байлул, рафт назік, војашт: «ты чу бафані?» hіч, Худо ту!—Ін сыхана häwiнкі шіні фагір, војашт гаһрагін біран-біран гуфті бу Баһауа: «Худо-тура 5) на мудунусті гуфтіран ман бхорі бабіран, jäpärem 6) мäнä озурда сохті?» Баһаул джавоб до бо: «гапаја ты на мудунусті хостан, ман бабун бабірані, јарагеш мана фірорунда сохті базіро? На шініре ун тімсола, кі һарчу корі ўра мудуруні, ванджіре ту?) бу гашуг TY Mijo?

Фагір хаджолат кашіран-кашіран рафт бү кор хүштан.

Приивчанія.

- 1) Бандулет: -еш соотвътствуетъ по значению датинскому que.
- ²) варморані, дъспричастіє отъ глагола варморан, значить собственно восходя. Такія же формы дальс: біран-біран, бабіран, кашіран-кашіран.
 - в) м'армо: стяженіе наъ мі+вармо.

1

- 4) jäpä иначе japa и jäpah состоить изъ је одинь и раћ путь.
- 5) Худотура собств. сдова Худо ту Бого дасть съ суффиксомъ винит. падежа -pa.
 - 6) јарагеш состоитъ изъ јара (см. примъч. 4) и -ѓеш въ значеніи еще.
- 7) ванджіра ту: прич. страд. оть ванджіран рубить, ръзать; употребленіе род. пад. ту въ значеній тобой при причастій страд. залога объясняется происхожденіемъ ту изъ пранскаго tava, употреблявшагося въ этихъ случаяхъ въ такомъ же значеній.

I.

О Бахлюль.

Однажды въ Бахлюлю пришель одинь бъднявъ. А у Бахлюля быль высовій домъ въ четыре этажа; всявій разъ, всходя на врышу того дома, онъ съ трудомъ всходилъ. Въ тотъ же день шелъ дождь, и его домъ протекаль 1); онъ взошель (на верхь), чтобы утоптать провлю дома. Бъднякъ (стоя) внизу стъны²) позвалъ³) Бахлюля: «Пойди-ка разокъ сюда, я долженъ тебъ кое-что сказать! 4)» Бъдняга Бахлюль подумаль такъ, что, бытьможеть, это (какая-нибудь) тайнав), сошель внизь съ врыши въ сильномъ бевпокойствъ, подошель въ бъдняку, и тоть сказаль: «Ради Бога 6), одну копейку мив дай, хотя бы?) деньги на хлвбъ, у меня ивть денегь, чтобъ хавба купить, повсть, и самъ я голодень!» Бахлюль никакого ответа не даль, повернулся. Опять взошель на крышу, сунуль руку въ карманъ, будто хочеть дать денегь ему (т.-е. я хочу, де, дать тебъ денегь) и позваль бъдняка: «взойди на крышу». И бъднякъ съ большимъ трудомъ наконецъ взошелъ къ Бахлюлю, подошелъ близко, спросилъ в): «Что ты говоришь?»—Ничего, Богь подасть! — Услыхавъ в) эти слова, бъднять обратился разсерженный 10) къ Бахлюлю и сказаль: «Развъ «Бого поdacmacmacm ты не могь сказать мнb, когда я быль acm внизу (на вемлb), а ты еще разъ меня обезпокоиль?» Бахлюль отвътиль ему: «Развъ ты не могъ попросить копейки, когда я быль на крышт, а ты еще заставиль меня слъзть внизъ?» Не слыхаль ли пословицу: «Что посъещь, то пожнешь, что отръжешь 12), то въ твою ложку попадеть» 13). Пристыженный 14), бъднякъ пошелъ къ своему дълу.

Примъчанія.

- 1) Собств. каплю (таб) дилаль (буссктанбу).
- 2) Собств. изъ низа (ä біне) стыны (дувор).
- 3) Звать выражается словами гіја (је) крикь варан бить, ударять.
- 4) Собственно: одно (је) слово (сыхан) мое есть (мані) съ тобой (ве ты).
 - 5) Собственно: тайное (халват-а) слово (сыхан) есть (і).
 - •) Дословно: дай (ті) Богь (Худо).
- 7) Дословно: ничего (hi4) еслибь не было (на бошу) т.-в. покрайней мюрь, хотя бы; бошу 3 sing. Präs. Conj. огъ біран быть.

- 8) Собственно: обратимся (војашт; прош. время отъ војаштан или воѓаштан).
 - 9) Собственно: какъ только (hämiнкі) услыхаль (шіні).
 - 10) Собственно: знавный (ганрагін) будучи-будучи (біран-біран).
 - 11) Собственно: я (ман) на земль (б'хорі) будучи (бабіран).
 - 12) Собственно: отръзанное твое, (ванджіре ту) т.-е. тобой.
 - 13) Собственно: придеть (міјо futur. оть іморан).
- 14) Собственно: стыдь (хаджолат) таща-таща (кашіран-кашіран двеприч. отъ кашіран тащить, влачить).

II.

Анволот Банлул ве Јанјо Бармакі.

Је руз вазір Јанјо Бармакі дарморабу а шанр ба бірун fаштан. Бурдан гузорі уфто ве је гумліја джојі. Даніші, ді кі Банлул ніште бу сар гум ва ба путо хіштаніш кура вадоре сато біжла харе гумі. Һамінкі вазір ін кора ді, хабар вајуфт а Баһлул: «Лон чі1) ты кура вадоре інджа?»— Гумі кура вадором, — джавоб до Банлул. «Беш ч) тра?» — хабар вајуфт вазір. — Ѓара́гі мана, — гуфті Баһлул. «Бечі охі гу!» — діја хабар вајуфт дубора вазір'. — На, на му гујум, — джавоб до авоз Баллул. «ћадат бечі ушун, ті-худо, гу!» Ушун һарјекіјі, брор, је сыхані і, ва хіштаніш һарјекііра геіматіз) сат-тымані; а́гар бухостані сат-тыман бе һарјекіі ті, баіда мугујум. — Вазір бустамбу а пушо, кі Баһлула сыханіра һарјекіјі бу сат тыман уджузі, чункі чан раһ імтінон сохта бу. «Хуб, мутум!» ґуфті вазір, вајуфт саттыман до ва гуфті кі: «Ѓја, гу вінум сыхантра јекіра». Бандул даварунд је хареіра ва гуфті кі: — Набодо-набодо бу зан сыр ті! — Базда Банлул сат тыман'еш до бу Банлул ва гуфті: «Ваі! сыхан тра јекіраш гу!» Банаул вајуфт пула гуфті: — Набодо-набодо бу доілат пішт банді! — Вазір авоз сат тыман до; беджо анун пул Барлул гуфті кі:—Набодо-набодо ба гуллув подшо пішт банді! — Ба;да Банлул баншо чум вазір пульона шунд бүдарун ö.

Вазір војашт а гаштан, імо бахне хүштан. Аз ў ба'да чам) муддат гірашта ба'да, подшоћа је джеіроні бу, ге хотыр анун джеірона м'дошт. Вазір је руз бухалват вангаст джеірон подшоћа дузді, вајуфт ворд бахне

хіштан. Äз у баіда хіштан рафт а халваті је чечіш усто, ворд, баст бусара гоїдун ва джеірона дуздіраніра сур до бузан хіштан, кі: «балі, ман подшоћа джеіроніра дуздіром». Аммо буза устораніра зан на дунуст.

Је муддат гірашта баіда вазір бүхалваті сар бүза бурі, пустіра ваканд. сара-почеіра шунд біје кінорі, шагга за, вајуфт ворд бтав зан, гуфті кі: «Занда! пас нам'гујі джеірона саріра бурірум: чан вахті ман гушт джеірона. орзу б'сохтан бірум, ізім бу дас ман уфдо. Вах, вајін, біор гуштіра, кабоб зан». Заніш ворд, аташ дакі, гушта нумук сохт, каші ба бусгон в). појіст бе буржундан. Һамінкі гушта хордунд варастунд, вазір рафт буджо. Је гадарѓа базда бе чу бошу вазіра һіджджаті уфто ве зан. Унджа зан појіст бу гіје-гіје заран б'сар вазір кі: «Ініш уні в) кі подшоћа ажеіроніра будузді. біорі, бубурі!» Аз унлоіш подшо одомін дакард джеірона бе джустані. haмінкі гуншінон зана сыхапіра шінірунд, дедамґа хабар дорунд полшона багуллуқ qihoнi. Гуллуқ qihоніш бон дагга ⁷) хабар бардунд бе подшоһ кі: «Паснам'гујі, джеірона дуздірагорі тра вазір тіі». Подшов вамінкі ін сыхана: шіні, фурсо вазіра барда сохт. Вазіра кі ді, һарсін бу бо, бон саһат джаллода rije sä кі «зäн інä ѓарданіра». Вäзір сäр зä чв) подшоћ, гуфті: «Подшоћ, сов бошу, пас мап је галаті сохтом, на дунустом; бућо джеірона фірмої інд. ман тум чангада hi, аѓар б'хостанінд чангада аманја ман hicti ваінінд, јараѓеш ба хум⁹) ман фітво ма тінд!» Подшоһ розі на бу. Бен 10) сафар вазір' гуфті кі: «ізімкі мана газаб ты гуруфте, а гулдув дарорунінд!» Авоз розі: на бу подшор. Унджа вазір сар за подшор імо кі. «Ман сыхан Бараула. імтірон сохтум ва дірум кі рості. Джеірон бу розурі, фурсінд, ворда созінд, ва ман на б'хостанум гуллур созум, чун кі ман на бу доілат, на бу зан,. на ба гуллув подшо інтібор на дірум.

Примъчанія.

- 1) Vi=qv+i quid est.
- ⁸) Беш тра изъ ба чі тра.
- з) геіматі геімат цюна н і есть.
- 4) Чам изъ чан передъ м слъдующаго слова.
- b) dictor tourbe dycthor plur. oth byct, bycak momnos.
- 6) Ін іш ўні=hoc (ін) que (іш) id (ў) non est (ні).
- 7) дагга въ быстромъ произношения вм. дагіга.
- в) у вмъсто бу предъ словомъ, начинающимся губнымъ согласнымъ...
- ⁹) хум вм. хун передъ слъдующимъ м.
- 10) BeH = 6 a + iH.

II.

Исторія Бахлюля съ Яхья Бермекидомъ 1).

Однажды визирь Яхья Берменидъ отправился гулять за городъ ²). Вдругъ онъ попалъ въ одно пустынное (песчанное) мъсто. Смотритъ, видить, что Бахиюль сидить 3) на пескъ и передъ собой сложиль три маленькихъ кучки песку. Какъ только визирь увидёль это (дёло), онъ спросыть у Бахиюля: «Что это 4) ты адъсь собраль?» -- Песовъ я собраль,отвътиль Бахлюль. «На что тебъ?» — спросиль визирь. — Нужно миъ, — ·сказаль Бахлюль. «Скажи же на что?» в) — снова спросиль вторично вивирь. — Нътъ, не скажу, — отвътиль опять Бахлюль. «Въ самомъ дълъ. на что онъ (кучки)? Бога ради, скажи!» — Каждая изъ нихъ 6), братецъ, есть одно изреченіе, и каждому (изреченію) цівна сто тумановъ; если ты жочешь, дай за каждое по сту тумаповъ, и потомъ и скажу. — Визирь (уже) раньше зналь, что за каждое слово Бахлюля дешево (дать) сто тумамовъ, такъ накъ нъсколько разъ испытываль (это). «Хорошо я дамъ!» — ска--залъ визирь, взялъ, далъ сто тумановъ со словами: «На, говори, посмотрю (каково) одно изъ твоихъ изреченій». Бахлюль разметаль одну кучку (песку) жи сказаль: «Никогда, никогда⁷) не передавай тайны женщинь!» Затымь внянрь даль еще сто тумановъ Бахлюлю и сказаль: «Возьми, скажи еще одно изъ твоихъ изреченій». Бахлюль взяль деньги, сказаль: «Никогда, никогда не полагайся на богатство!» — Визирь опять даль сто тумановъ; ва эти деньги⁸) Бахлюль сказаль: «Никогда, никогда не полагайся на зцарскую службу!»—Затъмъ Бахлюль передъ глазами визиря бросилъ деньги въ воду.

Визирь вернулся съ прогулки, пошель въ домъ къ себъ. Послъ этого прошло нъкоторое время. У царя былъ одинъ джейранъ, и онъ очень имъ дорожилъ 9). Однажды визирь, улучивъ время 10), укралъ царскаго джейрана, взялъ, принесъ въ свой домъ. Затъмъ пошелъ самъ тайжомъ, купилъ одного козленка, принесъ, привязалъ на конюшнъ, и о кражъ джейрана тайну открылъ 11) своей женъ (сказавъ): «Да, я укралъ царскаго джейрана». Но о покупкъ козла жена не узнала.

По прошествін нікотораго времени визирь тайкомъ отрівзаль козлу голову, содраль шкуру, голову съ ножками бросвль на одномъ берегу (ръки), раздълиль (тушу) пополамъ, взялъ, принесъ въ женъ и свазалъ: «Женушка! А въдъ 12) голову джейрану я отръзаль: (уже) сколько времени мить страстно хотелось мяса джейрана, а теперь оно попало мить въ руки. Встань, возьми, принеси мясо, зажарь» 13). Жена взяла, развелаогонь, посодила мясо, надъда на вертель и стала жарить. Когда покончили кушать мясо 14), визирь пошель въ себъ 15). Спустя еще нъкоторое время изъ-за-чего 16) то у визиря произошла 17) ссора съ женой. Тутъ жена стала кричать на визиря 18): «Это въдь не то, что ты украль царскаго джейрана, принесъ и заръзалъ!» Съ другой стороны и царь отправилъ (въ это время) людей искать джейрана. Какъ только сосъди услыхали слова женщины, въ ту же минуту они извъстили 19) (объ этомъ) царскихъ служителей. Служители тотчасъ же донесли царю: «Знаешь что? а въдь похититель джейрана твой визирь!» Услыхавъ эти слова, царь послаль привести 20) визиря. Увидъвъ визиря, онъ разгитвался на него, въ ту же минуту крикнулъ палачу: «Отръжь ему голову!» 21) Визирь поклонился царю, сказаль: «Государь, будь здоровъ, въдь я только одну провинность сдълаль, не зналь, прикажите (сказать) цъну джейрана, я отдажь сколькобы ни было; если желаете, возьмите сколько у меня есть имущества, только не лишайте меня жизни» 22). Царь не согласился (на это). На этоть разъ визирь сказаль. «Теперь, если ты на меня гивваешься 23), то выгоните (меня) со службы!» Опять царь не согласился. Туть визирь повлонился царю и сказаль: «Я испытываль слова Бахлюля и убъдился, чтоонъ правъ. Джейранъ (стоитъ) готовымъ, пошлите, приведите его, а я не хочу (больше) служить, такъ какъ нельзя положиться ни на богатство, ни на жену, ни на царскую службу 24).

Припъчанія.

- 1) Личность мудраго визиря Бахлюдя извъстна въ сказкахъ «Тысяча и одна ночь».
- 2) Собств.: изъ города наружу гулять.
- в) Собств. сидълъ.
- 4) Собств. эти (ihoн т.-е. кучки) что есть.
- 5) Точнъе: на что, охъ (охі), скажи.
- 6) Точнъе: онъ каждая, брать, одно слово есть.

- 7) Собств. да не будеть, да не будеть (на бодо 3 sg. древняго Conjunctiv'a).
- в) Точнъе: вмъсто (беджо) этихъ денегъ.
- ⁹) Хотыр милость, хотыр доштан миловать, цънить, дорожить.
- 10) Собст. häлвäт тайна; глаг. вäнfäстан употребляется въ значенім уронить, повалить, häлвäт вäнfäстан сдълать что-нб. тайно.
- 11) Собств. тайну даль (сур до).
- 12) Непереводимов выраженіе; собст. въдь (пас) не (на) скажешь (м'ryji).
- ¹³) Собст. жаркое (кабоб) бей (зан).
- 14) Ближе: когда мясо събли, кончили.
- 15) буджо или буджіро значить собств. къ мпсту, на мпсто.
- 16) Собств. бе (для) чт (чего) было бы (бошт 3 sg. Praes. Conj.)
- 17) Собств. ссора выпала (уфто) отъ уфторан падать.
- 18) Собств. на голову (б'сар) визиря.
- 19) Собств. извъстіе дали.
- 20) Собств.: приведеннымъ сдълалъ (барда сохт).
- 21) Дословно: бей этого (асс.) шею его.
- ²²) Собств.: на (ба) кровь мою (хум ман) приговоръ (фітво) не дайте (ма тінд).
- ²³) газаб гуруфтан собств. гиввъ схватывать, т.-е. гивваться.
- ²⁴) Собств.: такъ какъ я ни на богатство, ни на жену, ни на царскую службу увъренности не видълъ.

Ш.

Ä боре Бähлÿл.

Је руз је марді бу алыш-верішчі, ве Барлул масларат сохті кі: «Јо, Барлул донанда, ман чу бустунум фурушум чі бе ман хеір созу?» Барлул гуфті кі: «Бра ты, бустун нумук, іншаллор, хеір мівіні». Мард імо, чан табор нумук усто. Је гадар гірашта базда нумук буро бу јекі бу чор. Мардіш фурухт, зіјода манфазат ді. Һамінкі гунші анін мард ді кі ве масларат Барлул ін рабујара доіладду бу, рафт бутан Барлул, гуфті кі: «Јо, дівбна Барлул! Ман чу бустунум фурушум чі манфазат созу бе ман?» Барлул джавоб до кі: «бра, бустун піјоз, аммо дор та васол, базда фуруш». Мард

рафт, һарчу чі пулі бу до ба піјоз, дакард ба вірзамін ва унгада дар зірзаміна на вокард чі васол імо. Һамінкі дар зірзаміна вокард, Ајаллаћ, чі ді? Һамме піјоз кор біре. Дедаміа дојуст імо бутан Баһлул, гуфті кі: «Інчі ты бе узіасі маслаһат сохті хуб, кі а маслаһат ты хеір ді, аммо мана хуне мана фічарунді!» Баһлул джавоб до кі: «У мана донанда гуфті, маніш донандеја маслаһат дакардум бејі, аммо ты дівона гуфтірі, маніш дівонеја сыхан гуфтірум бе ту. Нашініре, кі һарчу корі, ура мудуруні?»

III.

О Бахлюль.

Однажды одинъ человъкъ торговецъ обратился къ Бахлюлю за совътомъ 1): «Эй Бахлюль-разумный, что мнъ купить и продать, чтобы (это) мнъ принесло выгоду?» Бахдюль сказаль: «Ступай, купи соди, Богь дасть, увидишь выгоду». Человъкъ пошель, купиль нъсколько такоровъ 2) соли. Спустя нъкоторое время соль вздорожала вчетверо з). Человъкъ продалъ, большой барышъ получилъ 4). Какъ только сосъдъ этого человъка увидълъ, что онъ чрезъ совътъ в) Бахлюля сразу разбогатълъ, то пошелъ въ Бахлюлю в сказаль: «Эй, сумасшедшій Бахлюль! Что мпь купить и продать, чтобы (это) мит принесло выгоду?» Бахлюль даль отвъть: «Ступай, купи луку, но держи до весны, а затъмъ продай». Человъкъ пошелъ, какія у него только были деньги отдаль за лукъ, сложиль (его) въ погребъ и не отворядъ двери погреба, пока не настала весна. Какъ только онъ отвориль дверь погреба, о Боже! что онъ увидълъ? Весь лукъ зазеленълъ. Немедленно 6) онъ побъжаль, пришель въ Бахлюлю и сказаль: «Что это ты 7) постороннему даль хорошій совіть выгоду получиль, а мит мой домъ разориль?» Бахлюль отвътиль (ему): «Онъ меня назваль разумнымъ, (за это) и я ему даль разумный совъть, а ты назваль (меня) сумасшедшимь, и я сказаль тебъ безразсудное слово. Развъ ты не слыхаль, что чесе что поспешь, то и пожнешь?

Примъчанія.

- 1) Дословно: съ Бахлюлемъ совътъ сдълаль.
- 2) та $_{0}$ ор =25 пудамъ или 50 батманамъ.
- *) Дословно: одинъ на четыре (jeki бу чор).
- 4) Собств.: видълъ (ді).

Ближе: съ совътомъ Бахлюдя.

6) Собств. въ минуту.

7) Дословно: это (ін) что есть (чі).

в) Собств.: совъть сдълаль хорошо.

IY.

Ä боре Банлул.

Је руз папух Баћлула је ма́рді а сарі вајуфт віріхт. Баћлул ве рызі на рафт, војашт, појуст ба дућун мазор. Одоміньон гуфтірунд кі: «А мард, папух тра у ру базір вајуфт віріхт; ту іморі ру бу завар, гуруфті дућун мазора појусті, бра, папух тра бустун!» Баћлул джавоб до кі «дір зу ба́ра сан біјо, мігірум, мустунум: маніш іморум чі гузат созум ура».

IY.

О Бахлюлѣ.

Однажды у Бахлюля съ головы шапку одинъ человъкъ сорвалъ и побъжалъ. Бахлюль не пошелъ вслъдъ за нимъ, повернулся (пошелъ) всталъ у входа 1) на кладбище. Люди говорили (ему): «Эй человъкъ! шапку твою схвативъ, онъ внизъ 2) (улицей) побъжалъ, а ты пришелъ вверхъ, направился 3) ко входу кладбища и сталъ (тамъ); ступай достань свою шапку». Бахлюль отвъчалъ: «Рано (или) поздно сюда онъ попадетъ, поймаю, отниму (шапку): я (въдь) пришелъ, чтобъ дождаться его».

Примъчанія.

1) Собственно: у рта (дунун).

²) Собственно: лицо (ру) внизъ (базір).

*) Собственно: схватиль (гуруфті) роть пладбища (дунун мазора).

٧.

Априменти фагір ве дузд.

Је шö је дузді рафт ба хупе је марді ба дізді. Мадунчі ін мардеш бахунејі hiч чіјі ні, ва хуштаніш ба бунанреја хорі хісіре. Буруніш торік бу. Дузд дарафт дарун, гулум бу бу дасі, вокаші бу хорі чі вајіну а чамчі хуна пур созу даруніра, ба'да кашу ба душ хуштан вајуну, бару. На бен мардлејіш воѓан бу, гангалі рафт бу сар гулум. Дузд кірбіт за чі віну јара бахуна чі. Намінчі кірбіта за, даніші ді, кі бахна ніч је дарзаніш ні, ва мардіш гангалі іморе а хішта хорі бу сар гулум. Дузд фікір сохт кі: «Нартон гулума кашум азірі, бу сан вотан бошу, ба'да бе ман хуш на мігірару». Гулума нуно, дармо ба бурун. Сорубхуна гуфті ба дузд кі: «Шалетра завар шун!» Дузд джавоб до кі: «Гу хуне тра hунаріра!» Сорубхуна гуфті кі: «Гадувалым! бен сафар бе зір ман ворді гулума, галан сафар јек'іта бе сар ман біјор!».

٧.

Исторія б'єдняка съ воромъ.

Въ одну ночь воръ пошелъ на воровство въ домъ одного человъка. $Ha\ \delta m\partial y^{-1})$ и у этого человѣка въ домѣ ничего нѣтъ, и самъ онъ спалъ на голой земль. На дворь же 2) было темно. Ворь вошель внутрь, паласъ 3) быль у него въ рукъ, онь постлаль его на полу, чтобы взять домашнихъ вещей, положить ихъ въ паласъ 4), потомъ взвалить на свои плечи (н) унести. Въ это самое время и человъкъ в) проснудся и всползъ (изъ своего мъста) на паласъ. Воръ зажегъ спичку, чтобъ осмотръть, что есть въ домъ 6). Какъ только зажегъ спичку, онъ посмотръль и видить, что въ домъ нътъ ни одной иголки и что домохозявнъ всползъ съ голаго пола (земли) на паласъ. Воръ раздумалъ: «Если я вытащу паласъ изъ-подъ него, онъ проснется, и потомъ для меня (ничего) хорошаго не будеть?)». Онъ оставилъ паласъ и вышелъ вонъ. Домохозяннъ сказалъ вору (всятьдъ): «Взвали же (на себя) свою ношу». Воръ отвъчаль: «Жалкій же у тебя домъ! в)» Домохозяинъ сказалъ (на это): «Пожалуйста»), на этотъ разъ ты мит для подстилки принесъ паласъ, въ будущій разъ другой мит для одъяла принеси! 10) >.

Примъчанія.

- 1) Непереводимый обороть: ма дун чі (кі) дословно: не знай что.
- ²) Собств.: снаружи же (бурун+іш).
- з) Паласъ дешевый коверъ.
- 4) Собственно: чтобы (чі) взяль (вајіну) изь (а) вещи (чамчі) дома (хуна) полнымь сдълаль (пур созу) нутрь его (даруніра).
- Тословно: человъчекъ также (мардла+іш); суф. ла уменьшительный въ проническомъ смыслъ, т.-е. бъдный человъкъ.
- 6) Дословно: чтобы (чі) віну (увидёль) разъ (jäpä) въ домѣ (бахна) что есть (чі).
- 7) Ближе: для меня (бе ман) хорошо (хуб) не пройдеть (на мігірару).
- в) Непереводимое выраженіе; дословно: скажи (гу) дома твоего (хуне тра) отвагу (честь) (һунаріра).
- 9) Татарское пожеланіе; собственно: бользнь (твою) чтобъ я купиль (алым). Срав. осет. да рун бахарам «чтобы я съблъ твою бользнь».
- 10) Дословно: на этотъ разъ для низа моего (бе зір ман) принесъ паласъ, будущій разъ еще одинъ для верха (jekifä бе сар ман) принеси, т.-е. принесъ постилку, принеси и одъяло.

YI.

А боре Малло Насрадін.

Јараћ Малло Насрадін је нуѓа папухі устора бу бу шеш шоћі. Расіраѓор на хабар бајуфтан бу кі: «Малло, папуха бу чан усторе?» Малло Насрадін бу јекі джавоб до, ба дуто джавоб до, бу сато, бу чорто. Даніші, ді кі, хеір, аѓар ін на бу расіраѓор джавоб ту, налок бу сан бошу. Папуха вајуфт а сар, дојуст ве бозор ру базір, імо кі: «Аі джамоват, зу бошінд, кура варенд ба філон меідун, валіванда ве шмун сыхані ні». Халгіш фікір сохт кі, нарі рості. Расіраѓор дојуст рафт у меідун), чінін чі бу шаһр діја одомін намунд кура навармора у меідун. Малло начінін кі ді кі меідун одомін пурі, вајуфт папуха а сар, вармо бу је блундіјі, гуфті: «Джамоват, ішмуніш дунінд, кі ін папуха ман бу шеш шойі устором!» Джамоват појустунд бе хандустан һырта-һырт, Маллојіш венджура 2) хілос бу а хабар вајуфта одомінон.

Примъчанія.

- 1) у меідун вм. бу меідун передъ губнымъ согласнымъ.
- ²) венджура = ве-ін-джура.

YI.

О муллъ Насрэдинъ.

Однажды мулла Насрэдинъ купилъ (себѣ) новую шапку за шестъ пятаковъ. Всякій встрѣчный 1) спрашивалъ у него: «Мулла, за сколько ты шапку купилъ?» Мулла Насрэдинъ одному отвѣтилъ, второму отвѣтилъ, третьему, четвертому. Смотритъ, видитъ: нѣтъ, если онъ каждому встрѣчному станетъ отвѣчать, то устанетъ. Онъ снялъ шапку съ головы, побъжалъ внизъ базаромъ и говорилъ: «Эй, господа! поспѣшите, собирайтесь на такой-то площади, намѣстникъ хочетъ вамъ что-то сказать» 2). Народъ подумалъ, что это правда 3). Каждый встрѣчный отправился бѣгомъ 4) на площадь, такъ что въ городѣ не оставалось людей, не пошедшихъ на площадь 5). Мулла, увидѣвъ, что площадь полна народу, взялъ шапку съ головы, взошелъ на одно высокое мѣсто и сказалъ: «Господа! узнайте и вы, что шапку я купилъ за шесть пятаковъ!» Публика стала гоготать отъ смѣха 6), а мулла такимъ способомъ избавился отъ спрашивающихъ людей.

примъчанія.

- 1) Расіратор встръчающійся, достигшій отъ расіран.
- 2) Собственно: у намъстника съ вами слово есть.
- *) Дословно: народъ также (халг-іш) мысль (фікр) сдълаль (сохт), что (кі) да (häpi) правда есть (рост і).
 - 4) Дословно: побъжалъ пошелъ.
- 5) Дословно: такъ что (чінін кі) въ городъ (бу шар) еще (діја) людей (одомін) не осталось (на мунд) не собравшихся (кура на вармора) па площади (у меідун).
- 6) Дословно: стали смъяться hырта-hырт; послъднее слово, повидамому, звукоподражательное.

YIII.

А боре Малло Насрадін.

Је руз Малло (Мулло) Насрадін імо ба хуне гунші хыштав бе гажгун, кі «бе ман је гажгуні тінд умрузлыва бу даруні чі бе буржундан». Гунші вајуфт до бо је міјона гажгуні. Малло Насрадін бард, кор хыштана ді. Ура је біжла гажгуні бу, уреш нуно бу сар гажгун гунші, ворд, до бо. Гунші гуфті кі «Малло, ін гажгун чі ты ворде бара, умун бе ту на је гажгуні дора бірім, ты ізім дуто ворде?» Малло гуфті кі: «Һа́рі, балам, намінчі манболло бардум, гажгун ішмун занд, ујіш ура балејі і) вордом». Гунші а шорі мурдан-мурдан вајуфт гажгуна нуно болло і). Пандан руз гірашта авоз Малло Насрадін імо бе је кала гажгун хеіротіјі бутан гунші. Гуншіјіш ве адабі бен сафар вајуфт до кала гажгуна бу Малло. Малло бард гажгуна, аммодіја наворд. Гунші је руз гузат сохт, ду руз гузат сохт, ді кі хеір,—Малло гажгуна навордан. Охірі гунші рафт бутан Малло, гуфті бо, кі гажгуна ті. Малло војашт кі: «балам, намугујі пас, гажгун ту шурде!»—hoo! чу чуламчі, гажгун мурде? Гажгуніш мі міру ба́га́р?—«Пас гажгун мзоју? налбатта чі ун чічі мзоју, у мумірујіш»—джавоб до Малло.

Припъчанія.

- 1) Балејі = бала + i.
- 2) $60440 = 6\ddot{a} + yH + 40$.

YII.

О муллъ Насрэдинъ.

Однажды мулла Насрэдинъ пришелъ въ домъ своего сосёда за котломъ, (говоря): «дайте мий одинъ котелъ на нынёшній день, чтобъ въ немъ нёчто сварить». Сосёдь взяль, даль ему одинъ средній (величной) котель. Мулла Насрэдинъ унесъ (его) и дёло свое справилъ 1). Быль у него одинъ маленькій котелокъ; онъ положиль его на котель сосёда, принесъ, отдаль ему. Сосёдъ сказаль: «Мулла, что (это) за котель 2), (который) ты принесъ сюда, мы (вёдь) дали тебё только одинъ котель, а ты теперь принесъ два?» Мулла сказаль: «Да, голубчикъ, какъ только я его принесъ отсюда (къ себѣ), вашъ котелъ родилъ, и это его ребенва я принесъ». Сосѣдъ, едва не умирая отъ радости, взялъ котелъ, поставилъ у себя. По прошествіи пятнадцати дней опять мулла Насрэдинъ пришелъ за большимъ поминальнымъ) котломъ къ сосѣду. Сосѣдъ съ вѣжливостью на этотъ разъ взялъ, далъ муллѣ большой котелъ. Мулла унесъ котелъ, но больше уже не приносилъ. Сосѣдъ подождалъ одинъ день, подождалъ два дня, видитъ, что нѣтъ: мулла котла не приноситъ. Наконецъ сосѣдъ пошелъ къ муллѣ и сказалъ ему: «Отдай котелъ». Мулла отвѣчалъ: «Милый, знаешь что? Вѣдъ котелъ умеръ».—То-есть, какъ? Котелъ умеръ?! Развѣ и котелъ умираетъ? 5)— «А развѣ котелъ рождаетъ? Конечно, то, что можетъ рождать, можетъ и умереть» 6)— отвѣчалъ мулла.

Примъчанія.

- 1) Дословно: видълъ (ді).
- 2) Дословно: этотъ котель что есть (чі) ты принесь сюда.
- в) Дословно: отъ радости умирая-умирая.
- 4) хеірот поминки, тризна, гажгун хеіротіјі большой котель, въ которомъ варять на поминкахъ, когда много присутствующихъ.
 - в) Собственно: умреть.
- •) Дословно: то что-что (ун чічі т.-е. что только) родится (будущ.), это умреть также (муміруіш).

YIII.

А боре замуланон.

Јара пан-шешто кала замула, бафан, рафтунд ба уша чі ізум біјорунд. Дірунд чі бусар је курі је зурбеја дорі, аммо кулзір кур шылдырыма даре 1), чі нартон одомін пары, тікеі 2) хош-хош ум бу 3). Појустунд азілло азулло ізум бе кура вадоран. Охіріламр јекішун војашт маслађат нуро чі варонд раммешун бу дор беі кі је кала тохеі 4) рісті, ура хырд созунд, чі набујара боррон хыштануна созунд. Һар шештошун варморунд бу дор. Јекішун дарожа бу а тоха, чі хыр созу. Һалбатта бон гіндеі тоха је одомініра ве зурі хырд на умбу. Һамін ун замула, кі дарожа бірабу а тоха, гіје за

јекішунеш, чі біјо дарожа бошт а појі; замулеіш імо, дарожа бт. Чангада втр зарунд, тоха хырд на бт. Базда гіје зарунд јекіреш а намранун, уіш імо дарожа бт а по анун јекі намран. Авоз чангада сато ішун зтр зарунд, — тоха хырд на бт. Гіје зарунд чортмі намрана. Уіш імо вајасі; авов тоха хырд на бт. Бен сафар гіје зарунд панджтигі намрана, авоз тоха хырд на бт. Гіје зарунд охіртмі намран хіштануна. Бен охірін сафар начунун зтрр бт зарані, тоха набіјара хыр бт ва ішун парыстунд а дор ве тоха гарышы бт дара ва бон сафат джун ішун дармо.

Примъчанія.

- 1) даре = дара + i «долина есть».
- 2) Tikei = Tirä + i «Rycru ero».
- *) ум бу = му бу— «будеть».
- 4) TOXei = TOXa + i «BETBL ectl».

YIII.

Объ амюлахъ¹).

Однажды пять-шесть старинных амюлово, говорять 2), отправились въ льсь, чтобъ принести дровъ. Увидъли, что на вершинъ одной горы (стоитъ) очень большое дерево, а у подножья горы отвъсная пропасть, такъ что если человъкъ упадетъ, то разобъется въ дребезги 3). Они стали здъсь и тамъ 4) собирать топливо. Въ концъ концовъ 4) одинъ изъ нихъ обратился (къ другимъ) и посовътовалъ 5), чтобы всъ они влъзли на дерево, такъ какъ (на немъ) есть одна большая вътвь, и сломили бы ее для того, чтобъ сразу набрать свои ноши (топлива). Они — всъ шестеро — влъзли на дерево. Одинъ изъ нихъ повисъ на вътви, чтобъ (ее) сломать. Конечно, при такой толщинъ, вътвь отъ усилія одного человъка не сломится. Тотъ самый амюла, который свъщивался съ вътви, крикнулъ еще одному, чтобъ онъ подошелъ и повисъ бы (прицъпившись) ему за ногу 6). И амюла подошелъ, повиснулъ. Сколько они ни усиливались, вътвь не сломилась. Потомъ они крикнули еще одному изъ товарищей. Онъ также подошелъ, потомъ они крикнули еще одному изъ товарищей. Онъ также подошелъ,

повиснувъ на ногъ того другого товаряща. Опять, сколько они втроемъни усиливались, вътвь не сломилась. Позвали четвертаго товарища. И онъ подошелъ, прицъпился. Опять вътвь не сломилась. На этоть разъ они позвали пятаго товарища и опять-таки вътвь не сломилась. Кликнули последняго своего товарища. Наконецъ 7), при такомъ же усили (всъхъ) 8), вътвь сразу сломилась, они упали съ дерева виъстъ съ вътвью въ пропасть и тотчасъ же испустили духъ.

Примъчанія.

- 1) Замулаћон называются у Татовъ грубые и глупые люди, будто быживніе въ старину. Про ихъ глупость разсказываются разные анекдоты, какъ у насъ про пошехонцевъ, у нѣмцевъ про Lalleubürger.
 - 2) бафан собств. 3 sg. praes. «говоритъ».
- 3) Дословно: то его куски (тікеі) [какъ] макъ (зернушки мака) будутъ.
- 4) Дословно араб. выраженіе охіріламр (араб. ахыр ел-амр) значить: въ концъ дъла.
 - 5) Дословно: совъть (масларат) положиль (нуро).
 - 6) Ближе: чтобы пошель, повисшимь сделался оть ноги его.
 - 7) Ближе: въ этотъ (бен) последній (охірін) разъ (сафар).
- 8) зурь заран значить употреблять силу, силипься, усиливаться, бу зарані дъспричастіе; дословно: «такую же силу употребляя».

IX.

Анволот Луті Джабі ве Ганбаі бат.

Охі бен геіна шаһр, һачінічі васол бу, мівіні чі джо-джоһілішун јо чі һа гуджеја мардунішуніш, залалхусус лутінон ішун, пул кура матунд 1) ве гаре́јі һафта-һафта мударонд а шаһр ба бурун бу сеір. Је руз је марді бабіран, нумі Луті Джабі, ге зарофатчі, надім, чінін чі машһур бу дарун геіна шаһр, сан затіш пустін духтан бабіран. Је довлаттуіш бабіран бу шаһр нумі Ганбаі баг. Ін Ганбаі ба́гіш је пустіні фірмојусте а пушо бен чі пузу бејі. Луті Джабі духте, барде, доре, пуліреш усторе бісті нандж манот,

ва ін пульонеш ве лутівон барде, хардж сохте бу кеф бе хуштан. Бу данішіран бадіран Луті Джабі чі діја пул ні бу сеір бе хардж сохтан. «Балі чу созум, чу нанум» — фікір бу сохтан, чі — «муром бу тан Ганбаі баг, вінум авоз бе пустін мудунум аз ў јогошгеш пул усторан». Балі чурнол бу дакардан чі «а́гар ман муром бу таннојі аз ў пул мухонум, мугују чі, — манпул тра дором, балка бусар ман гіје гіјеш зану; аммо акар бу тан кала одоміннон хонум, јагінчі ве ман ба һіджджат на бу сан поју, јарайеш бу сан ваіну, пула ту». Је ду руз гірашта ба'да, Луті Джабі багіраштан бу ве бозор. Даніші, ді чі Ганбаі бај ніште ба тукун је баззозі, је ду сато fä бу панліјі аз ун тоджірнон шанр; сарішун ба сунбат fápmi. Луті Джабі, фірсата ганімат дунуста, лані ную ба пушо тукун мард, дарафт ба тукун. сар за, імо чі: «Ада, сод бошу, аїтар ілтіфот ту бошу, ун пул пустіна ті, харджі ман ні». Ганбаі бај јекіра дуто на сохт, даса дано ба кіса, вајуфт, іе бістіпандж манотејі, до бо. Джабі, пула вајуфт, дојуст, рафт бутан hampahyu хүштан, гуфті чі: «Кор борішмуна вінінд, сабой бу сеір сан бу рем, пул саранджом сохтом».—Äджа?— hampahyn хабар вајуфтунд. Імо чі: «Пас на мугујид а Ганбаі бај јараѓеш пул пустина, бістіпандж манот усторум». Һамраһун гуфтірунд чі: «Позім чим тра, мард бафані тіјі, імун hіч!» Бістіпандж манотеш бард ве һамраһун хардж сохт, мунд дасі тіһі. Фікір сохт, гуфті: «Авоз сан хуштан мана бутап Ганбаі баі заран». Гуші бу занг бу, чі: «вінум авоз бу тан одоміньон біджа мівінум ўра». Је рузга шіні чі, балі, Ганбаі ве начаннії ба гунавлыва рафтунд ба хие комін баі. Луті Джабі лані ную ба хне бај. Рафт, ді чі пукар појусте ба дукун дар, імо чі: «Ганбаі баў баре?» 2) Нукар імо чі «баре». Дарафт дарун, ді, чі Ганбаі баі ніште ве начанніг ба суһбат. Сар за, гуфті чі: «Ада, сод бошу, пул пустінмун нарасі імуна, абар умбу ура ілтіфот созінд, а доілатту хардж созім». Ганбаі бај ді чі hіч таһрі ні кора, акар поју белло болло бе сохтан, біјобур бу сан бошу, авоз вајуфт је бістіпандж манотејі до. Луті Джабі ворд хардж сохт авоз. Мухтасар-калом чор ран чінін чінін бістіпандж манот а Ганбаі бај усто. Је рузѓа даніші ді авоз чі, марал пішіні, одоміпнон бу мачід бу рафтанунд, ва Ганбаі базіш ве дуто пачотні одомін бу рафтанунд у мачід. Джабі дојуст рафт бутан Ганбаі баї, гуфті чі: «Ада, сод бошу, пул пустін ha мунд охі». Ганбаі бај гуфті чі: «Хырда ні ба кісе ман, бурем бу мачід, а је марді бустунум тум». Луті Джабі уфто ве рузі, Рафтупд, дарафтунд бу мачід. Ганбаі бай даніші, ді чі охунд варморан бусар мінбар чі моїза созу, на а дунун дар гіје за бу охунд, гуфті чі: «Охунд, сабр соз, мана, је дуто сыхан ман ні, ура гујум, баїда моїзе тра соз». Джамої атіш нурі мачід; војашт гіје за Луті Джабіра лап ба ајог мінбар, вајуфт је бістіпандж манотејі а кісе хуштан, гуруфт ба буз дас хуштан, гуфті чі: «Джамої ат, ішмуніш дунінд чі аз ін Луті Джабі ман је пустіні устора бірум ба бістіпандж манот; чор ран іна ман пуліра даром бістіпандж манот, бістіпандж манот, авоз аз мані дас на бајуфтан; вен сафаріна воз саді бістіпандж манот аз ман басторан, ішмуніш шовід бошінд, чі діја ман бен гархунд на мундум». Луті Джабі вајуфт пула, імо чі: «Хуб варасті а дас ман, јохсан налам бу сан бу аз ту пул ге бустунум!»

Примъчанія.

- 1) Матунд изъ мі + ватунд fut. отъ вадоран.
- ²) баре = бара (здъсь) + i (есть).

IX.

Исторія о Плуть-Іжаби съ Ганбай-бегомъ 1).

Въ Шемахѣ (старомъ городѣ) 2), когда наступитъ весна, ты увидишь, что и молодые, и старики (городскіе) 3), и въ особенности ихніе шутники, соберутъ, бывало, по жребію денегъ и на недѣли 4) выйдутъ за городъ на разгулъ. Былъ одинъ человѣкъ, по имени Плутъ-Джаби, большой затѣйникъ и шутникъ, такъ что (былъ) извѣстенъ 3) въ Шемахѣ, а ремесло его было шитье шубъ. И былъ въ городѣ одинъ богачъ именемъ Ганбай-бегъ. Эготъ же Ганбай-бегъ раньше заказалъ одну шубу, чтобъ онъ сшилъ ему. Плутъ-Джаби сшилъ, отнесъ, отдалъ 6), получилъ деньги—двадцать пять рублей—и эти деньги съ (другими) проказниками понесъ израсходовать на свое удовольствіе 7). Смотритъ, видитъ Плутъ-Джаби, что денегъ больше иѣтъ на расходъ по кутежу. «Какъ тутъ быть?» 8) подумалъ онъ, «пойду-ка къ Ганбай-бегу, посмотрю, не сумѣю ли за шубу опять съ него еще немного (денегъ) получить». И вотъ онъ строитъ

такой планъ 9): «если я пойду, когда онъ будетъ одинъ 10), и попрошу у него, опъ скажетъ: «я деньги твои отдалъ», -- можетъ быть еще на меня раскрычится; но если я попрошу (его) при большихъ людяхъ, то онъ. конечно, со мной не пустится въ споръ 11), а еще разъ возьметъ, дастъ денегъ». Спустя дня два, Плутъ-Джаби проходилъ улицей. Смотритъ, видить, что Ганбай-бегь сидить въ лавкъ одного торговца мануфактурой и еще двое трое около него изъ городскихъ купцовъ; головы ихъ разгорячены разговоромъ. Плутъ-Джаби, понявъ, что это удобный случай 12). шагнулъ къ лавкъ (того) человъка, вошелъ въ лавку, поклонился и сказаль: «Ага, будь здоровъ, если будеть твоя милость, отдай тв деньги за шубу, у меня нътъ (денегъ) на харчи». Ганбай-бегъ, не сказавъ ни слова 13), сунулъ руку въ карманъ, взялъ одну двадцатинятирублевую, даль ему. Джаби взяль деньги, пошель, побъжаль къ своимъ товарищамъ и сказаль: «Приготовьтесь 14), завтра мы разгуляемся, я денегь раздобыль!» 15)—Откуда?—спросили товарищи. Онъ сказаль: «Знаете что? я еще разъ получиль отъ Ганбай-бега деньги за шубу, двадцать пять рублей». Товарищи сказали: «Ай да молодецъ! 16) вотъ ты такъ мужчина 17), а мы ничто!» И (эти) двадцать пять рублей онъ прокутиль съ товарищами и остался съ пустыми руками. Подумалъ, свазалъ: «Опять придется подъъхать въ Ганбай-бегу» 18). И (вотъ) онъ нараулилъ 19): «посмотрю, гдъ опять увижу его при людяхъ». Въ одинъ день онъ услышалъ, что, дъйствительно. Ганбай-бегь съ начальникомъ пошли въ гости въ домъ какого то бега. Плутъ-Джаби очутился 20) у дома бега. Пошелъ, видитъ, что у двери стоитъ нукеръ; онъ свазалъ (ему): «Ганбай-бегъ здъсь?» Нукеръ сказаль: «Здёсь». Джаби вошель внутрь, увидёль, что Ганбай-бегь сидить, разговаривая 21) съ начальникомъ. Поклонился, сказалъ: «Ага, будь здоровъ, въдь мы не разсчитались за шубу нашу 22), если возможно, сдълайте одолженіе, мы покормимся оть твоего богатства». Ганбай-бегь видить, что ничего нельзя подблать 23), что если начнеть отнъкиваться 24), то будеть стыдно, опять взяль двадцатипятирублевку, даль (ему). Плуть-Джаби принесъ и снова растратилъ. Короче сказать 25), четыре раза опъ, танинъ образомъ 28), получилъ отъ Ганбай-бега двадцать пять рублей. Въ одниъ день Джаби опять смотрить, видить, что, въ полуденное время. люди идуть ²⁷) въ мечеть, и что Ганбай-бегъ также съ двумя почетными 2.

людьми идуть въ мечеть. Джаби побъжаль 28) къ Ганбай-бегу, сказалъ: «Ага, будь здоровъ, а въдь деньги за шубу еще остаются» (за тобой) 29). Ганбай-бегь сказаль: «Мелкихъ нъть (у меня) въ карманъ, пойдемъ въ мечеть, достану у одного человъка (и) отдамъ». Плуть-Джаби пошель за нимъ вследь. Пошли, вошли въ мечеть. Ганбай-бегь смотрить, видить, что ахундъ входитъ на канедру, чтобъ сказать проповъдь, и отъ входа громко позвалъ его сказавъ: «Ахундъ, подожди, есть у меня къ тебъ два словечка, я скажу, а потомъ ты говори свою проповъдь». Мечеть была полна народа; онъ обернулся, подозваль Плута-Джаби къ самымъ 30) ножвамъ канедры, досталъ изъ кармана двадцатипятирублевку, взялъ ее кончикомъ руки и сказаль: «Господа! Знайте и вы, что я пріобрёль оть этого Плута-Джаби одну шубу за двадцать пять рублей; четыре раза я эти деньги ему отдалъ-25 рублей, 25 рублей, - но онъ опять-таки не отстаеть отъ меня ³¹); вийсти съ этимъ разомъ онъ получаеть отъ меня 125 рублей, и будьте вы свидътелями, что я больше не остаюсь 32) ему должнымъ». Плутъ-Джаби взялъ деньги, сказалъ: -- Хорошо ты отдълался отъ меня з 3), иначе я еще много денегъ получилъ бы отъ тебя.

Примъчанія.

1) По словамъ Агабалы Джанбахшіева, здёсь разсказанъ случай, дёйствительно происшедшій въ Шемахё.

²) Слово Охі, которымъ начинается татскій тексть, употребляется при разсказѣ и, по словамъ Джанбахшіева, соотвѣтствуеть, повидимому, русскому въдь. Точнѣе первое предложеніе можно бы перевести: вѣдь (Охі) въ этомъ (бен)старомъ (ѓеіне) городѣ (шанр). «Старымъ городомъ» называють таты Шемаху.

з) Точнъе: увидишь, что молодые ихъ (т. е. шемахинскіе) или что (jo чі) тоже (ha) старые (гуджеја) люди ихъ (мардун-ішун).

4) Дословно: недълю недълю (һафта-һафта).

5) Дословно: такъ что (чінін чі) извъстный (машһур) внутри (бударун) Стараго города (теінашайр).

6) Дословно: Джаби сшивъ, отнеся, отдавъ и деньги получивъ...

7) Дословно: на гульбу для себя.

8) Собственно: Да (балі) что сдълаю (чт созум), что на сдълаю (чт на нум); нум по смыслу употребляется какъ Conj. Pras. отъ сохтан, охтя по происхожденію относится къ глаголу нопран.

- 9) Дословно: Да (балі) планъ (чурнол) онъ строить (бу дакардан) что (кі).
 - 10) Дословно: къ одинокому ему.
- 11) Ближе: со мной (ве ман) въ споръ (ба hіджджат) не станеть (на бусан ноју).
- 19) Дословно: удобный случай (фірсата) богатство (ганімат) узнавъ (дунуста), т. е. принявъ удобное время за богатство.
 - 18) Дословно: одно два не сдылаль.
 - 11) Дословно: дъло-ношу вашу увидьте.
 - 15) Ближе: распорядился.
- 16) Непереводимое близко выраженіе: ноз (ласка) ім (ссьмы) чум (глазъ) тра (твой, тебя) т. е. наша ласка въ твоемъ глазу, твой глазъ ласкаетъ насъ, ты молодецъ. Срв. персид. назам чашме тура.
- 17) Ближе: мужчина (мард) говоря (бафані) ты есть (тіјі), т. е. если уже кого называть мужчиной, то тебя.
- 18) Дословно: опять (авоз) самого меня (сан хуштан мана) въ Г. б. ударить (бутан. Г. б. заран), т. е. съ хитростью подъёхать.
- 19) Дословно: ухо его (гуші) въ колокольчикъ (бу занг) было (бу) т. е. онъ какъ бы поджидалъ колокольчика, караулилъ.
 - ²⁰) Дословно: шагъ (данѓ) поставилъ (нућо) въ дому бега (ба хне бај).
 - 21) Дословно: въ разговоръ.
- ²⁹) Собственно: шубныя деньги наши (пул пустінмун) не достигли (на расі) насъ (імуна).
- 23) Собственно: никакой (hiч) возможности (таһрі) нъть (ні) для дъла (кора).
- ²⁴) Собственно: если станетъ (äŕäр пöjr) туда сюда (белло-болло) дълать (бе сохтан).
- ²⁵) Выраженіе мухтасар (краткость) калом (слово) соотв'єтствуеть нашему: короче сказать.
 - ²⁶) Дословно: такъ-такъ (чінін-чінін).
 - ²⁷) Собственно: шли (бу рафтунд).
 - 28) Собственно: побъжаль, пошель (дојуст, рафт).
- ²⁹) Дословно: шубныя деньги все (ha) остались (мунд) вёдь (охі) т. е. за вами.
 - 30) Ближе: совстить (дап) ба ајог (къ ногъ) канедры (мінбар).
 - ²¹) Собственно: руку (дас) не береть (на бајуфтан).
 - ³²) Дословно: ему должнымъ не остался.
 - зз) Собственно: отъ руки моей.

X. -13/

Axmaxi as ah rvpr 1).

Је ѓурѓі, ге гісна бу, бе уша бурафтам²) бу. Бен вахт ба пушојі дармо је харі. «Харла! — бафан гург — «ман тра мухорум hasim бен саhaт». — Ах! ма¦алум бабіран ты хеілі ахмахі 3) чу на бустані ба чі вахт мухорунд гушт хара, аммо бафані: ман тра мухорум. Баѓар на бустані ты чі хара гушті ге зурруна озорі, наруон на хорі ура сабору анашто. Ман шініром а пії арун ман ва а каланом ман чі мана гушт ман ге хуба дармуні наргов бхорі ура ачін сабору. Чінін бабірані һаріов на бухостані озора, гузат соз мана је ду-са сађат: мана ба хуне ман hi höзура лайф-джоджа, муром. міорум. Імшо дуроз бош бүхүс, сабор а сабору ман тра ум бум бү дас ту: мапа гушт ман бон вахт ум бу хуба дармун бе ты.—«Хуб, **ма**нбаліранум чі ты бафані ге пуллу. Бра, дір ма вогард: ман тра гузат мінум». Хар а шорі шіллоў вашундан-вашундан рафт ба хуне хуштан. Гурі даніші. паніші: хар пеідо на бу. Ун вахті һачінінчі фанміст фірмунда біран хіштана, ѓурѓ ве rähpi ба дул хуштан вашмардан-вашмардан рафт ве раh хуштан, діјеш зунурун гіспа біран ва сыхандоран-доран ба хіштан чі, нар кі бабіран бошу, ге варовурд на сохтан на сохтан, бои сарат му хоры.

Сабой на біра ба гүрг дучор бү је біжла чачіјі. «hei! біжла чачі,—
гуфті гүрг, начініп чі ді а дур ура—ман тра м'хорум!»—Ін сар ін джун,—
гуфті біжла чачі,—ман тра бу дас тіјум, аммо а гушт ман ты ніч лазатіна умбарі сірсуз тыршісуз. Чіјі ба шіта гушт! наргон ты б'хостані хорі јекіјі ве хуба лазаті, фірму бе ман, бен сафат мам муром міорум сіріш тыршііш бе ты: мана хуне ман ге наздікі.—«Уіш рості!»—гуфті гург,—
хіштан ман шініром іна; ты хуб сохті чі ростіра гуфтірі. Бра, зу біјо, агар наје, аз Худо на імора чора б'сор ты міорум».—Хуб, ум вахтіјіш ман бу дастіјум рості ман чунун бустанум, чі мана ба пшо сыхам мам дургучі на бошум». Чулам чі хара чунун біжла чачіреш је бутуна шора гузат сохт гург. На бу ўра дандуна гурчетра вашмарданіра охірі сабой там ч) біран. Лобарі а гіснет чунун інджіміш на сохт ўра, чулам чі фірмундат біжла чачі. «Хар фірмунд, фірмунд, һар чулам бошу, авоз ў ростіра гуфті,

бе чачіјіш ћатто ман фірмунда бірум. Ваі! бе ты, гург! На, брорун, діје ішмун мана на мі фірмунінд!» Бен фікір доран доран хіштана гург поліст. Даніші ба кінор паріона foniші ве са; і 5) боштаміш сохте бу данаіна нанур бударафтан. Һачінің чі ді гоміша, гург дојуст бтан наһур гіје заран-заран в): «Ѓоміш, ѓоміш, höзур бош, ман тра мухорум»! — Ман ѓумун 7) бусохтан бірум, чі ты ге апыллуій феївуні, — гуфті гоміш: аз ты ахмах мазлун бабіран бірачі ністі ба дуніо: баѓар ман му дунум а дас ты віріхтан, һаріов ватто ты чінін гіје на музаріјіш? Рості даніш ба чу һолат ман уфтором: ман б'дарун чаһум 8); häpŕoh ты му гуфтірі: дара бу дарјон, бадан тра шур' ва даро, унджа ін буст сыхан, ва ты унвахт пушун му дорі абыллугарі тра... Бајар бу ты бар'аче на умбу лађа хордан? «Ујіш рості, — гуфті турт:-- дара ге ма по, бадан тра таміс соз ва даро». -- Бен саһат! -- тажавоб до ѓоміш-дојуста бтан дарјов. Тахмінан је сађат 9) гірашта бу, гург нішт ба кінор даріон, гомішіш налам на бударморан бу, бурафтанбу ба дур. «Вассі! ha чунуніш бе хордан бе ман хубі»—гіја за гург: вассі! Ты ба дірані чі ман појустом гузат сохтанум тра» 10).— haproh мана гузат б'сохтані унджа, та б'охір іўмр ты б'сан гузат созі, - гуфті гоміш; бајар ба һукм чунун ахмаха одоміні мана хордан весе ты? — Һамінкі шіні, гург поліст бе гіја заран, бе гірістан, аммо гоміш һіч а джо хіштаніш на джумуст. «hei! по бу джо ты, ман нушум м'тум бе ты!» — чінін гуфтірап-гуфтіран, гург је-ду гадам вачі, аммо гоміш јовоштеш ба дур рафт. Базда гург камла ді ланара, тарсі віріхт сіпсо 11). «А ростіш ты на будар морані?»—хабар вајуфт ѓург ве јовоштеш ганрагініјі.—Багар ты чунуч дунусті чі ман зарофат ва возі б'сохтанум ве ты? — джавоб до гоміш. Ваі! мазлум бабіран ты чу харі!— Гург а тавагуо; сохтан ба бізор імо: даро, таваггуо; бусохтанум аз ты» ва кам-кам мунда бу кі а гіспајі міру кі рафт авоз ве раһ хіштан, дандунь уна бусар нам куфтан-куфтан.

Гірашт ду руз, са руз, гіснаја горга бо дасі ніч чі на уфто бо хордан. Ге вомунда бо нішт б'сар гуво; бірдам ба пшојі дармо је асі. «hei! мана зазіз ман, ты діја на м'арасі 12) а дасон ман»—гуфті горг ва дојуст. Ас парыст б'сар зуні, појуст бе хундан дузо.—Горг!—гуфті ас,—бадіранум ман ба пшо ту дап бізуррум; надбатта мана гушт ман тра бен сафат сір міну... Аммо мана аз ту је таваггузо ністі: ма бош чінін рафмсуз, ма ніл вассіјат піјар мана ба дул ман.—«Зу бош, гу вассіјат тра!»—гіја

за гург: ман ге гіснајум, ге сухан ма ні, мана бу танг мајор» 13).— Қаргоһ гујум вассіјат мана, — појіст бе гуфтіран ас, — унджа беі хуб умбуст, чі ман мурдум чі дунум чі мана чанто још ман бу ба мурдані. Бен сабаб гора піјар ман новіште а мо бірам 14) мана (ба піштін поһон мана бу назлюні) бу назлюн піштін поһон ман. Ізім ў чі ман аз ту таваггую сохтанум ў і, чі ту даніші бу назлюм ман ва гујі бе ман рузіра ва соліра још мана; аз ў базда һар чу бхостані соз 15).— «Хуб, бустанум чі вассіјат кала корі», — гуфті гург, — појіст ба пішт ас ва буз хіштана дуроз сохт бтан назлюн чі хуну јошіра. Һамін бен вахт ас чангада чі зурні бу, бірдан дабард ве ду појі хіштан бу лоһоні ба дуруні. Гург појіст бу гірістан, парыст мурд.

Примъчанія.

- 1) Этотъ разсказъ переложенъ очень близко съ еврейско-татскаго Харі гург (Глупость волка), помъщеннаго мною въ «Матеріалахъ для изученія еврейско-татскаго языка» (стр. 1—4). Цъль такого переложенія— наглядите указать діалектическія различія обоихъ наръчій.
 - 2) бу рафтам бу вм. бурафтан бу.
 - 3) axmaxi = axmax + i (ectb).
 - 4) cäбöh там біран вм. тан біран.
 - 5) Или: ве ўзга джура.
 - 6) Или: ве гіјејі съ крикомъ.
 - 7) Или: хіјол бусохтан бірум.
 - 8) Или: лађајум; чар соръ, лађа грязь.
 - ⁹) Илп: је сађат кімі гірашт.
 - 10) Или: сохтан-сохтан.
 - 11) Или просто псо.
 - 19) mapaci = my Bapaci.
 - 13) Или: ге інджіміш ма ні мана.
 - 11) бірам вм. біран.
 - 13) Или: чүлам кеф тү бүхостан.

X.

Глуность волка.

Одинъ волкъ, будучи очень голоденъ, шелъ въ лѣсу. Въ это время на встрѣчу ему 1) вышелъ одинъ оселъ. «Оселъ!—говоритъ волкъ,—я тебя съѣмъ тенерь тотчасъ же».—Ахъ! очевидно ты очень глупъ, что

не знаешь, въ какое время ѣдять ослиное мясо, а говоришь: «я тебя съѣмъ». Развѣ не знаешь ты, что ослиное мясо—очень сильный вредъ (причиняеть) ²), если не ѣшь его утромъ натощакъ. Я слыхалъ отъ отцевъ моихъ и стариковъ ³), что мое мясо очень хорошее лѣкарство, если поѣшь его рано утромъ. Въ такомъ случаѣ ⁴) если не желаешь болѣзни, подожди меня два-три часа: у меня въ домѣ есть готовая постель, пойду, принесу. Эту ночь ложись ³), посни, завтра рано утромъ я буду у тебя въ рукахъ ⁶): мясо мое въ то время будеть хорошимъ лѣкарствомъ для тебя.—«Хорошо, я вижу, что ты говоришь очень разумно. Ступай, поздно не возвращайся: я буду тебя ждать». Оселъ, скача отъ радости ⁷) пошелъ къ себѣ домой. Волкъ смотрѣлъ, смотрѣлъ: оселъ не появлялся. Тогда, понявъ, что онъ обманутъ ³), волкъ съ гнѣвомъ въ сердиѣ, ругательски ругаясь ⁹), пошелъ своей дорогой, еще болѣе голоднымъ ¹⁰) и давая себѣ слово ¹¹), что, кого бы то ни было, онъ, не отъмадывая ¹³), тотчасъ же съѣстъ.

Предъ разсвътомъ 13) волку повстръчался одинъ козленокъ. «Эй! ковленовъ», -- сказаль волкъ, едва только увидъль его издалека, -- я тебя сътмъ!»—Слушаюсь 14),—сказаль козленокъ,—я у тебя въ рукахъ, но оть моего мяса ты никакого (пріятнаго) вкуса не испытаешь 15) безь чеснока и кислой приправы. Что 16) въ пръсномъ мясь? Если ты хочешь събсть что нибудь съ хорошимъ вкусомъ, прикажи миб, я тотчасъ пойду, принесу и чесноку, и кислой приправы для тебя: мой домъ очень близокъ.— «И то правда!» — сказалъ волкъ, —я самъ слыхалъ это; ты хорошо сдълалъ, что сказалъ правду. Ступай, скоръй приходи, если же не придешь, то я причиню головъ твоей отъ Бога не пришедшую бъду». -- Хорошо, и тогда въдь я въ твоей рукъ, но я такъ думаю, что противъ слова моего лжецомъ не окажусь» 17). Такъ-же, какъ осла и козленка целую ночь поджидаль волкь. Не было у него конца скрежета зубовъ и руготни до (наступленія) утра. Истощеніе отъ голода столько мученія не причиняло ему, сколько обманъ козленка. «Оселъ надулъ, надулъ, какъ бы то ни было, онъ все же говориль правду, но и козленкомъ 18) даже я обманутъ. Увы, тебъ, волкъ! Нътъ, братья, больше вы меня не обманете!» Раздумывая такъ 19), волкъ оставался. Смотритъ 20) — на берегу моря одинъ буйволь усиленно начинаеть входить въ грязную лужу. Какъ только

увидълъ буйвола, волкъ побъжалъ къ лужъ громко крича: «Буйволъ, буйволь, будь готовь, я тебя събмъ!»-Я думаль, что ты очень умное животное, — сказаль буйволь: по, оказывается, глупье тебя нъть на свъть: развъ я смогу убъжать у тебя изъ рукъ, если бы ты даже такъ не кричалъ? Но смотри, въ какое состояніе я пришель 21): я въ грязи; если бы ты сказаль: ступай въ морю, омой себь тьло и выходи, то это было бы (толковое) слово, и ты тогда доказаль бы свою разумность... Развъ тебъ не будетъ противно ъсть грязь?- ІІ то правда, - сказалъ волкъ; войди (въ воду), много не оставайся, очисти свое тъло и выходи. - Сейчасъ! — отвътиль буйволь, побъжавъ къ морю. Около часа прошло, волкъ сидъль на берегу моря, а буйволь все не выходиль, зашель далеко. «Довольно! II такъ мив хорошо (тебя) съвсть 22), — закричалъ волкъ: «довольно! Ты видишь, что я стою, жду тебя».—Если ты ждешь меня тамъ, то до конца въка твоего будешь ждать, - сказаль буйволь; - развъ во власти такого глупаго существа, какъ ты, меня събсть». - Услыхавъ это 23), волкъ началъ кричать, ревъть, но буйволъ не тронулся съ мъста 24). «Эй! остановись на мёсть, воть я покажу тебь!» такъ говоря 25), волкъ два шага сдёлаль, но буйволь еще дальше пошель (въ воду). Затемь воляъ, едва только увидёль волну, испугался, побъжаль назадъ. «Ты и вправду не выходишь?» -- спросиль волкъ съ еще сильнъйшимъ гнъвомъ. --Развъ ты думаль 26), что я шучу и играю съ тобой? — отвъчаль буйволь. Ой! какой, оказывается, ты осель! — Волкъ, наскучивъ просить 27): «выйди, прошу тебя» и едва не умирая съ голоду 28), пошель опять своей дорогой, щелкая зубами 29),

Прошло два дия, три дня, голодному волку ничего для ѣды не попадалось. Сильно онъ усталъ, сѣлъ на траву; вдругъ передъ нимъ очутилась одна лошадь. «Эй, милая моя, ты больше не уйдешь у меня изъ
лапъ»—сказалъ волкъ и побѣжалъ. Конь палъ на колѣна, сталъ читать
молитву. «Волкъ»,—сказалъ конь.—я вижу, что передъ тобою я совершенно безсиленъ; конечно мясо мое тебя сейчасъ насытитъ... Но есть у
меня къ тебъ одна просьба: не будь такъ безжалостенъ, не оставь завѣщанія отца моего мнѣ на сердцѣ.—«Скорѣй зо), говори твое завѣщаніе!»—
закричалъ волкъ: «я сильно голоденъ, не раздобарывай з1), не надсѣдай
миѣ».—Если скажу завѣщанное мнѣ,—началъ говоритъ конь,—то ему

(отцу) хотълось ³²), чтобъ я умеръ и зналъ, каковъ былъ мой возрастъ предъ смертью ³³). По этой причинъ отецъ мой написалъ день моего рожденія ³⁴) на подковахъ заднихъ ногъ моихъ. Теперь, что я прошу у тебя, это то, чтобъ ты посмотрълъ на подковы мои и сказалъ миъ день и годъ моего возраста, а затъмъ дълай все что хочешь.—«Хорошо, я знаю, что завъщанія великое дъло»,—сказалъ волкъ,—сталъ сзади коня и протянулъ морду свою къ подковамъ, чтобы прочесть возрасть (коня). Въ это самое время конь, сколько было у него силы, вдругъ ударилъ двумя ногамъ своими ему въ губы и въ пасть. Волкъ подиялъ вопль, упалъ (и) умеръ.

Примъчанія.

- 1) Дословно: передъ него (бапшой) вышелъ (дармо).
- ²) Дословно: вредъ, бользнь (озор) есть (i).
- з) Ближе: старшихъ моихъ (кала большой, старшій возрастомъ).
- 4) Дословно: такъ (чінін) будучи (бабірані).
- т) Собственно: протянись (дуроз длинным бот будь).
- 6) Дословно: я тебь буду въ рукъ твоей.
- 7) Дословно: скача-скача (шіллоў прыжокь, шіллоў вашундан прышать).
 - в) Ближе: какъ только ноняль обманъ свой.
 - 9) Точнъе: ругаясь, ругаясь.
 - 10) Дословно: еще даже (діјеш) спльнъе голодный будучи (гісна біран).
 - 11) Дословно: и слово давая давая себъ, что...
 - 12) Ближе: много (ге) раздумыванья (вёровурд) не дълая (нё сохтан).
 - 18) Дословно: утро (caboh) не бывши (на біра).
- 14) Дословно: эта голова (ін сар) эта душа (ін джун). Этоть обороть выражаеть предапность, готовность исполнить повельніе.
 - 15) Собственно: не вынесешь (на ум барі).
 - 16) Дословно: что есть? (чіјі).
 - 17) Собственно: не буду или не стану (на бошум).
 - 18) Дословно: въ козленкъ даже (бе чачіјіш фатто).
 - 19) Собственно: въ эту (бен) мысль (фікір) пошедши (рафта).
 - ²⁰) Дословно: смотръль.
 - ⁹¹) Дословно: впалъ или попалъ (уфтором).
 - 22) Дословно: для яденія для меня хорошо есть.
 - 28) Ближе: какъ только услыхалъ.
- ²⁴) Ближе: ничего (hiч) съ мъста (ä джо) своего даже (хіштан-іш) не пошевелился.

الع عود

- 25) Дословно: такъ говоря, говоря.
- 26) Ближе: Развъ ты такъ зналъ, что я...
- 27) Дословно: волкъ отъ дъланія моленья соскучился.
- ²⁸) Блеже: и мало мало (камкам) оставалось (мунда бу), чтобъ отъ толода умеръ (кі а гіснајі міру).
- ²⁹) Дословно: зубы (дандунһўна) другъ на друга (бусарһан) ударяя, ударяя (куфтан-куфтан).
 - 30) Дословно: скоръ (зу) будь (бош).
 - ³¹) Дословно: очень (ге) слово (сухан) не дълай.
 - 32) Дословно: ему пріятно (хуб) было (чибуст).
 - зз) Дословно: умиран (ба мурдані).
 - Дословно: отъ матери (а мо) бытіе мое (бірам мана).

XI.

Дуто зан ве гозі ¹).

Дуто зан а боре ²) је јелі даво мусохтунд ва шовід на доштунд; ћар дуто шун ба-парлі гозі рафтунд ба кор ушун даншіран хостунд ²); ва гозі джаллода гіја за ва бо фірмојуст кії: «Ін јела дулум соз ⁴) ва бен занун ті!» Јето зан іна шіні, сыхан на сохт, ва ун јето зан васта ⁵) бе һура заран кії бе хотур Худо, јел мана дулум ма соз! Атар һукмі ту іні ⁶), ман јела на мухоһум. Гозі дунуст мо јел іні, јела бо до ва ун јето зана гамчіл за бабірун дарорд.

Примъчанія.

1) Этотъ небольшой текстъ приводится мною, чтобъ показать отличія записи, сдёланной со словъ Агабалы Джанбахшіева, отъ записи, данной Дорномъ (Caspia 218) и помёщенной затёмъ проф. Гейгеромъ въ латинской транскрипціи въ «Grundriss der iranischen Philologie» (I Band, 2 Abtheilung p. 377'). Приводимъ дорповскій текстъ, какъ онъ напечатанъ проф. Гейгеромъ:

Dūtā zan bara yatā ayāl da vā mī-sāxtund va šāhid nadāštūnd; har dū a-palū qāzī raftūnd; ba-kār ušūn danšīran xāstūnd; va qāzī jallāda kāl zā va-ba-ō farmī ki: ī ayāla dūlamma basāx va-ba-ī zanūn badi! Jata zan īra šanī hadī na-sāxt, vu-ū-yataka zan vāstā ba harāi zaran ki: bara xaṭir xudā ayāl mana dūlamma masāx! agar hukm-i tū ī-sū, mū ayāla na-mī-xūvum. Qāzī dānist, mōi ayāl ī-sū, ayālī ba-ō dā va ū- yataka zan qamčil zā bu-dar-angist.

Digitized by Google

ζ⁵···⁵

Агабала Джанбахшіевъ узналъ, что это тексть татскій, только когда я ему это сказалъ. Затъмъ, перелагая эти строки на свой родной языкъпри помощи даннаго мною близкаго русскаго перевода, продиктовалъ мнъсвое переложеніе.

- 2) Лучше: бусара чор је јелі.
- 3) Лучше: бтан гозі рафтунд хостунд кі бу корішун данішу.
- 4) Лучше: ба дуджо autaka zan marra зан или ба дуджо соз.
- 6) Или: інджурі.

XI.

Двъ женщины съ кадіемъ.

Двъ женщины объ одномъ ребенкъ спорили и свидътеля не имъли; объ онъ къ кадію пошли, ихъ дъло разсмотръть желали 1). И кадій палача позваль и ему приказаль: «этого ребенка надвое разруби 9) и этимъ женщинамъ дай!» Одна женщина это услыхала, слова не сказала 3), а другая женщина начала вопить: «Ради Бога 4), ребенка моего не дълите. Если приговоръ твой таковъ 5), я ребенка не хочу. Кадій узналь, (что) мать ребенка эта (женщина), ребенка ей отдаль, а другую женщину отхиесталь 6), вонъ выгналь 7).

Припъчанія.

- 1) Собственно: на дъло ихъ посмотръть просили.
- 2) Дословно: двъ половины сдълай.
- в) Дословно: сдълана.
- 4) Дословно: для милости Бога.
- в) Собств.: этотъ есть (iн i).
- 6) Гамчіл заран бить плетью.
- 7) Прош. время отъ дарордан выгонять.

ТАТСКО-РУССКІЙ СЛОВАРЬ.

А-см. Аз.

.باز . Авоз—назадъ, опять, п

Авозѓа-опять еще, снова.

Апа-господинъ, т. اذاً.

Ап джіджар-трусь (бълая печень).

Арл—умъ, разумъ, а. عقل, ад. адыл.

Апраб-скорпіонъ, а. عقرب.

Ађыллы, ађуллу — умный, ад. ађыллы, т. عقللي.

Адылманд, адүлмёнд — умпый, п.

Авыллы́гарі, авуллу́гарі — разумность.

آقچه . Ађча—деньги, т.

Адахлы — женихъ, т. داقلی, ад. адахлі.

Аз, а, аз, а изъ, отъ п. ان.

Азунсарі брежженіе дня до восхода солнца.

Ајаллаћ! О Аллахъ!

. الف بي . Аліфбе—азбука т

Алыш - верішчі — торговень, т. آلش ويريشجي.

Амбор - закрома, амбаръ п. انجر.

Анашто—натощакъ ад. наштаб, п.

Анджац — только, т. व्हें. ад

Ара—середина, т. Ы. Арађ—водка, ад. **ä**рäx.

. عرق . Арақ—поть, а

Аракі äрі сохтан—быть посредникомъ между спорящими сторонами.

Ард—конецъ, задъ т. آد

Ас-тузъ (въ картахъ), п. اس.

Аслан – левъ, т. آرسلان ад. аслан.

Астара—звѣзда, п. سناله.

Астара кула—созвъздіе (соб. кусть звъздъ).

Астор —подвладка у платья п. آستر . Асл—принципъ, а. اصل

Асул—благорожденный, а. اصيل.

Асулманд—благородный, п. اصطند.

Аташ — огонь, п. آنش, аташ дäкардан разводить огонь.

Афто-солнце, п. آفناب

Афто вармо-востовъ.

. Афто гуруфтан—затменіе солнца, п. آفناب گرفتن.

Афтфрақ-западъ.

Ахмах — глупый, а. احمق

Ахмахі--глупость, п. احمقى

Ахтуф – слюна, п. اختف ا.

Ачу 5-веселый, т. آچيق.

Атібга-ошибка (съ русс).

Ä.

Ä эй! пры зват. падежъ, напр. Ä мард!

Ä, äз-см. Аз.

Абіјор рафтан—забывать.

Äввäл - первый, прежде. спачала, اوّل

Äввалан—первый.

Аввалімгі—первый, ад. аввалімджі.

Аввалін-- первый, п. اقلین.

Äŕäр—если, п. گر, ад. äjäp.

Агдас - святой, а. اقدس.

Агошга — окошко (съ русс).

Äдäбі— приличіе, вѣжливость, а. دبي.

Аджа — откуда?

Аждар—названіе меча въ сказкахъ, п. اژدر.

Äждäho и аждäho — драконъ, п.

Азгіл—шишка (у растен.), плодъ ал. азгіл انڭل.

Äзіні—этакій.

Азуні—такой.

Äjäp cm. äfäp.

Äjor—ножка (стола, стула) т. اياق ал. äjax.

Äкуз — близнецъ т.

Äлмун—нашъ (изъ äн—мун)
Äлö—пламя т. علو س آلو, ад. äлоу.
Äмäнjä—имънье, (съ русс.).
Äмі—дядя по отцу, а عم ад. äмі.
Äмрў—груша т. اردود ад. армут и амрут.

Äнт- пчела, шмель.

Лигішт—палецъ, п. تنگشت.

Ангіштарін—перстень, انگشتری

انگور, Ангур---виноградъ, انگور

Лігтл—узель, п. انگل, انگول

Апішмун—вашъ.

Äнішун — ихъ, ихній.

Анор — граната, п. انار ад. نار; пар.

Äркојун — язбалованный, капризный, т. ارکین.

Äскана — долото, п. честі.

Äслу - всадникъ, изъ т. باتكو чрезъ приспособленіе къ äc.

Äтфі — выдѣланная лошадиная шкура зеленая.

Аћволот — исторія, пропсшествіе а.

Аштафі – золотая монета, п. فأشرى.

Б.

Ба, ба, бү, б' жъ, въ, на. Бабо — тятя, дъдушка, т. بابا. Баѓ, бај, баѓ, бај, — бегъ, князь, T. &. Бађ — лягушка, п. 🛶 ад. курбађа. Бађала-малина, (آلو باغ). Bai cm.—Baŕ. Бала—ребенокъ, ад. ابله бала. Балам — милый, голубчикъ, т. ад. . بالام Балніца — больница, (съ русс.) Бара — туда. بارمقلق . Бармадлыг—кольцо, т Барушийш біран-мириться, ад. баришмах. Басма — печатный, т. фотор. . بستن Вастан — вязать п. Батміш сохтан-погружаться, окупр. пр. отъ باطمش наться, т. ад. батмах. Бафан 3 л. един. ч. наст. вр.-говорятъ. Бафта — лента, п.-т. بافته ад. бафта. Бахш—даръ, п. خش бахш сохтан ABANTS. Бахшіран—дарить, п. بخشیدن وباشقه т. باشقه Башга отдъльно, кромъ. т. Бä-см. ба. Бабр-барсъ (?) п. ببر тигръ.

Bär-cm. bar.

Ба́гар — развѣ, п. گر ад. ма́јар. бајар и бајам. Бадан—твло, а. بدن Вадбахт- несчастье, п. بدخت ал. бадбахт. Бадѓумун подозрѣніе, п. بادگمان Бадр - полнолуніе, а. بدر. Баджіна — блюдо большое, п مجموعه Баззоз - торговецъ мануфактурами, ад. а. п. بزّار. Bäj-cm. Bäŕ. Bäjäp-cm. bäfäp. Бак-см. баг. Балі—да, точно такъ, п. جلی ад. балі. Балка — можеть быть, п. «С ап. бäлкä. Бало — бъда, несчастье, а. بالا . Банд — вавязка, тесьма, п. بند Бандангіш-суставъ палыцевъ, п. بند انگشت Бара — сюда, ад. барі. Бардан — носять, п. بردن. Барда гор — носитель. Барда сохтан — вельть принести, привести. Баробар — противникъ, п. برابر, ад. барабар. Барнам сохтан-отказаться, парунать условіе, برهم ساختن

ورعكس противный, п. برعكس Басты, басту — мъдный большой сосудъ, чугунъ, an. басті, دستو ، ۱۱ Бähimт—рай, п. :, ад. беhiшт. Бапр-плодъ, польза, п. 🧀 Бähc-споръ, а. حث Баш-хворость, прутья. Базада-посль, аз ін базда-посль عِعْدْ .a. معرور و عرور و Базалі, базлі—вишня. Базлі дор-вишневое дерево. Бе — пля. Беібут — кинжальчикъ, бебуть, ад. беһбуд. Беігуш—сова, т. ад. بايقوش, бан-QУШ. Беікі—потому что. Бејін — мозгъ, т. , ад. бејін. Белло — сюда, белло - болло — тудасюда. Бенчі—чтобы. Беш — для чего?

Бенч—чтооы.
Беш—для чего?
Бібі—тетка по отцу, ад. бібі.
Бі́гор—бремя, обязанность, п. 点, ад. быў.
Біў—усы, т. 為, ед., ад. быў.
Бідж — незаконнорожденный, ад. бідж 会
Біджа—гдѣ, куда.
Біджо — напрасно; біджоја кор, п. 是

Біжла — маленькій.
Бізор — нежелаюцій, меохотный, п. 会

дібід — нежелаюцій, меохотный, п. 会

Ба бізор імеран — соскучиться, ад. бізар. Бізуһр — безсильный. Біја—вдовый, п. يبوه, біја зан вдова, біја мард-вловенъ. Біјараті - сразу, разомъ. چابان . Біјобон – пустыня, п ني ابرو. Біјобур--стыдно, позорный, п ад. біјабрі. Біјобурі - позоръ, стыдъ. Біјобурсоз — приносящий позоръ. Біјор — память, п. שלב, ба біјор вордан - вспоминать. Біл – лоната, п. ييل, ад. бел. Біла́т-рука отъ локтя до ладони, ал. білак. ыпа — основаніе, фундаменть, п. بنه ä біна-изъ-подъ. Бінадор-пень, колода. Біра—моль. Біран, біран—быть, п. פניט Бірачі — существо. Бірдан — сразу, вдругь, т. אردن, ад. бірдан. Бірун, бурун — наружу, вив, ба ырун—вонъ, п. جيرون ابريق . Бірчі; — рукомойникъ, а Біс, бісто—двадцать, п. Бih—ahва, п. ❖ Біча, біка — княгиня, п. حيكه бішмардан—считать, п. شمردن Блунд, булунд — высокій, п. علند Блунді — возвышенность, возвыменіе, п. بلندى

Бовар—довъріе, п. باور Бор—садъ, п. بادام, ад. бар. Бодом—миндаль, п. بادام, ад. бадам. Бодомджон – помидоръ, баклажанъ, п. بادنجان, ад. бадімджан. Бодсарсар—штормъ, внхрь. Бозі—рука отъ плеча до локтя, п. بازو بند Бозібанд—браслеть, п. بازو بند Бозор—базаръ, п. بازو بناد بازو دهند Бозу—см. бозі, п. بازو بند Болло—оттуда (къ себъ). Болыш—подушка, п. بالش, ад. баліндж.

Бомпірор—въ 3-мъ году. Бонло— дальше. Бор—ноша, п. シ Бор—разъ, п. , дубора—вторично.

Балvіў—рыба, т. بالق

Бора въ выраж. а боре— о, объ, п. در بارهٔ

Борўт—порохъ, п. جارو Борўт—порохъ, т. جاروت Бофтан—ткать, плести, п. جافتن Боштаміш сохтан—начинать,ад. башламах.

Боїла — червякь, улитка.
Браніа — см. бунанра.
Брор — брать, п. جرادر
Броргіл — товарищь, другь.
Брорзара — племянникъ, племянница по брату, п. جرادر زاده
Броріјаті — братство.

Брундж—рисъ, крупа, п. جرنج Бруштан – печься, п. جرشتن Бтан, бтан—см. бутан. Буҧ—паръ, ад. буҧ جوغ Буҕча—поша, свертскъ, т. جوقیه

Буд—ляжка, т.- ад. جود буд. Буз—острее, кончикъ, морда. Буз—сърый, т. جوز Бул—нзобиліе, т. جول, ад. бол. Булут—туча, облако, туманъ, ад.т. جولوط т. عولوط булут.

Бунчум—вѣки. Буріран —рѣзать, п. جريدن Бурміш —бурчаніе въ животѣ. Бурміш сохтан—буравить,т. جرومش, ад. бурмах.

Буруқ—буреніе, т. جوروق Буса—поцълуй, п. جوسه Бухо—кандалы, т. جوشاو, ад. бухоу. Буһо—цъна, п. جهالو Буһолу—дорогой, т. چهالو Буһорун—оспа. Бу—запахъ, п. جوی. бу гуруфтан-провонять. бу кашіран— обию-

провонять, бу каппіран— обиюхивать, бу сохтан— июхать, пахнуть.

Булбул—соловей, п. ליִּלּי Булбулі—градъ. Буржундан—печь. Бурун - см. бірун. Бут—идолъ, п. בִּי Буто—цълый, т. פֿיבּי, ад. бутоу. Бўтпараст — ндолопоклоннякъ, п. трусті Бўфтун — влевета, п. сурт — влевета, п. сурт — козель, п. сурт — молнія. Бурт — молнія. Бурт — бровь.

Бурд—бовъ.
Буру — см. біру — .
Буст, бусдж — шомполь, вертель.
Бустан бу — зналь.
Бутан, бутан — къ.
Бутун — цълый, весь, срв. буто.
Бушмардан — см. бішмардан.

B

Вађун, вагун-вагонъ (съ русск.). Bai! — увы. Валађундан — запачкать, замарать, fut. малабунум. Валізанд — намъстникъ, а.-п. - ад. ولى عهد Bani aha. Варастан — кончиться, отдълаться, избавиться, fut. марасум. Варасундан — заставить кончить, заставить понять, fut. марасунум. Варафтан — подниматься, восходить, влѣзать, fut. маром. Васол - весна. Вахіштан, вахуштан—вставать, fut. махсум, п. برخاستن Вахсундан — заставить встать, поднять, поставить, разбудить, fut. maxcyhym, n. درخيزاندن Вахт, вахт — время, ад. е و**ف**ت a. Вачапондан - обнажать руку, за-

сучать рукава.

Вачархундан — вертъть, fut. мачаржуну**м**, п. جرخاندن Вачархустан—вертъться, fut. ma-چرخیدن .п. چرخیدن Ва—и, п. 🤌. Вадоран-ударить, fut. матум. .وزير . Вäзiр—визирь, а Вајасіран — связаться, сцепиться. Вајіфтан, вајуфтан-брать, взять, fut. mainym. Вакандан — вынимать, снимать, выкапывать, выгравировать, fut. маканум, п. واكندن كندن Ваќашіран — разстилать, کشیدن Валанд—паукъ. Bäлŕ-листь, п. جرگ برگ Валгон — листва. Валістан—лизать, f. maлісум, п. ليسيدن ,دشتن Ваміштан — мочиться (про мальчиковъ), п. ميزيدن Вангастан - повалить, уронить (въ нравств. смыслъ), fut. манганум.

Ванджіран—рубить, fut. манджірум. Ваноран— класть, нагружать, п. بر نهادن, fut. ванум.

Bäпчістан, вäпчустан— связываться, спутываться, fut. мäпчум, п.

Варад — листь бумаги, страница книги.

Варзустан — стоить, fut. марзум,

Варморап — всходить, расти, fut. маром, جرآمدن

Варовўрд сохтан—колебаться, раздумывать, мѣшкать, п. کردن جر آورد

Вароза-подъемъ въ гору.

Варордан—подниматься вверхъ, fut. марорум, جر آوردن

Варорундан—поднять вверхъ, fut. марорунум.

Варф-снъгъ, п. فرف

Вассі – довольно, п. جسر

Вассі біран--довольствоваться.

Вассіјат— завѣщаніе, а. وصية, вассіјат сохтан—завѣщать.

Вассохтан — быть достаточнымъ, дълать достаточнымъ.

Ватојустан — переносить, теривть, fut. матојум. п. جر تافتن

Вача-дътенышъ, п.

Вачарундан—разстроить, fut. мачарунум.

Вачарустан — разстроиться, fut. мачарум.

Вачіран—сорвать, выбрать. چيدن, fut. мачум.

Вашмардац—ругать, fut. машмарум. بر شمردن

Вашундан --- приподнять, сыпать, въять (зерно), тошнить, fut. машум.

Ва¦ріран—испражняться (подъ себя), п. ويدن

Be-cъ.

Вегілі мундан — стараться.

Вегілі мунда́гор — старательный, прилежный.

Весе - какъ, каковъ.

Віжа-мѣра, п. ee-

Вілоjäт - подшоћ — государство, п. ولايت یادشاه

ینی Віні—носъ, п. دینی

Вір'—потеря, п. פ אל, вір' біран потеряться, вір' сохтан — потерять.

Вірбош—пропади! Къ чорту! Віріжундан—заставлять убъжать, отпускать (лошадь).

Віріхта́ гор — бъгущій, бъглець. Віріхтан—убъгать, п. گرختن.

Віхтан—просъивать, fut. мівіжум, п. بمختن

Вобуріран — перегородить.

Воѓаћ біран проснуться.

Воѓаштан—повернуться, возвратиться, обратиться съ ръчью, جر گشتن , واگشتن گرداندن .Воѓардундан — возвращать п در گرداندن وا Вобундан-сунуть (руку). Возі—игра, п. جازى; возі дакардан — заставлять играть, тапцовать; возі дарафтан - танцовать; возі сохтан — играть, забавляться. Војаштан — см. воѓаштан. Вокардан — открывать, отворять, развязывать, отрывать, f. вокунум, п. باز کردن وا کردن وا کردن Вобашіран — разстилать, срв. داز کشیدن Вомосіраїі — онухоль. Вомосран-пухнуть, п. آماسیدن وا ماندن . Вомундан — утомляться, п. وا ماندن Вомунда сохтан-утомлять. Вомухтан—учить, п. اموختن, fut. момузум. ور Вор--ломота, ревматизмъ, п. باد

Воралу — качели. Рордан—приносить, п. اوردن Ворда сохтан—заставить принести. Вор доран — бросать. Ворнаво — вътеръ. Ворундан — убрать (комнату), украсить. Ворыстан — падать (про дождь, сивгь), дождить. Рорыш — дождь, п. بارش Вохупдан — утъшать, усповоявать. Војістан — вождельть, имьть по-وايستن اا Дан въ зывъ въ Војіста — желательный, بايسته Воравоз — (собств. съ нимъ) въ его властя, въ его распоряженін. Вуло (вло) сохтан-распространяться, разсыпаться.

Габо — архалукъ, кафтанъ, п. قبان п قابان п

Гад — складка, а гад — изнутри, изъ среды, бу гад — средп.
Гадо — болѣзнь.
ад. гада (оть ар. فضاكى آله يم ; собств. чтобъ я купилъ (твою) болѣзнь э, ад. гаду вы-алым.
Гаджыр — какая-то большая хицная птица.

Гажгун—котель, т. قزغان Газандж—барышь, т. قازانج Гаја—утесь, скала, т. قيا Гала— замокъ ад. гала (отъ ар.

Галача—небольшой замокъ.
Галог—воронъ, п. さい
Галош—калоши (съ русск.).
Гамчіл — плеть, кнуть, кнутикъ
для волчка; гамчіл заран — бить
плетью, ад. гамчі.

Гангалі рафтан — ползать, проваливаться.

Ганджуг — сука, волчица и проч. звъри женскаго пола.

Гапақ — крышка, ад. дапах.

قایان . Тапон-мъра, т.

Гапундан-схватывать, ад. данмах.

Гаравот - кровать (съ русск.).

Гаргара — дътская игрушка.

Гаргыш, гаргүш—ругань, ад. гаргыш, дж. قارغیش

Гаруш, гарыш — смѣсь, т. قارشو; гаруш сохтан—смѣшивать.

Гармог - крючокъ.

Гарнана — въдьма, ад. фарнана.

Гароўл — карауль, т. قراول.

Гартанга — узда.

Гархунд—задолжавшій, должный.

Гарышы; —виѣсть, совиѣстно, ад. арышы;, قاریشیق

Гарышырлы, гарушурлу — вибетв. Гатыр — кислое молоко, ад. qатых.

Гатурожну—каторжный (съ русся.).

Гашуг — ложка, т. فاشق, ад. qашых.

Габр—могила, а. قبر

Гадам—шагь, а. قدم; гадам вачіраи—шагать, п, قدم زدن

Гадама — лъстница.

Гадар — количество, и всколько, ад. гадар, а. قكر

Гадарѓа базда—пъсколько времени спустя.

Гадр, гадар — достоянство, ад. гадр, а. ест

Гаджала — сорока.

Газаб — гнъвъ, а. غضب, газаб гу руфтан—гнъваться.

Галам—перо, а. قلم

Галамдош — карандашъ.

Галан—будущій, т. گلن; ад. галан, галан сафар—въ будущій разъ.

Галат—ошибка, провинность, а. غلط, галат сохтан—провиниться.

Галаіі—олово, ад.-т. قلاى, п. قلاع, п. قلاع, п. آهادة Галаічі— лудильщикъ, ад. - т. га- лаїчі, قلاىجى

Гам-скука, п. 🚣

Тамгін — скучный, п. غمگین

Гаміні — камышъ, т. قامش

Ганат-крыло, т. قناد

Ганд — сахаръ, п. قند

Гандоб-сахарница.

Ганімат — богатство, а.

Гапат — копейка (съ русск.).

Гарагач — карагачъ, т. قارا أغاج

Гара — жребій при раскладкъ депегь и проч.

Гара — домовой.

Гаравош — рабыня, служанка, т. قادا جاش, ад. qараваш.

Гарагуш—орель, т. قاط قوش, ад. qарадуш.

Гара дені́із— Черное море, т. قارا دكز Гаріб— чужой, а. غريب

Гаріна — стольтіе, въкъ.

Гарор — терпѣніе, опредѣленіе, а. قرار

Гард, гард — долгь, а. قرض, бү гард доран одолжать, бү гард усторан — занимать.

Гасабча — городокъ, н. قصبه چه, ад. qacaбча.

Гаст—стараніе, намъреніе, а. قصد. Гат заран—рубить (ножомъ), чинить каламъ, п. قد زدن

Гатур—катеръ, мулъ, т. قاطر Гафаса—полка, стойка, п. قفسه м ففصه

Ганба—курва, п. قحبه Ганр — грусть, нерасположеніе духа, а. قهر

 Гаһра́гін— гићвный, п. قهرگین

 Гаһра́гіні— гићвъ.

Га'аб — альчикъ, игральная ко-

Ге-много, очень, а. قوى.

Геї-множество.

آويغو Теігу—печаль, т. قيغو

Геімат—цѣна, а

Геїш—ремень, т. قايش, ад. кејіш. Гзыл, гызыл—золото, т. قزل, ад. qзыл.

Гіж — сумасшедшій, безумный, п.

Гіжі-сумасшествіе.

Гіја, гіје — крикъ, гіје заран — кричать.

Гіјом—основательность, а. قيام Гіл—нзвесть, п. گل

Гілгіл біран—убѣгать (про побѣжденнаго пѣтуха).

Гілзан-штукатуръ.

Гілзара-штукатурка.

آنرم . Каспійское море, а. قانرم

Тіндä—толщина, п. گنده

Гірајундан — заставить плакать, п. گریاندن

Гірасундан — соединять, склеивать, чинить.

Гіраштан — миновать, проходить, п. تنشنن

Гірванка — фунтъ, т. · п. · ад. гірванка گروانکه

Гірjä—плачъ, п. ریه

Гірістан, гірустан — плакать, п.

Гіріфтан, см. гіруфтан, гуруфтан— брать, ноймать, схватить; fut. мігірум; сар гуруфтан—связываться сь къмъ-ннб., п. گرفتنی آردان آرکسنه آرکسن آرکسنه آرکسن

آرسنگی Гіснаї—голодь, п. گرسنگی

Гін — удобренів, п. добренів, п. добренів, п. добренів, п. Гіда, řä — на! (въ смысль возьми, воть тебъ).

Гјуја-пожеть быть.

Гоз-гусь, т. эіс

قاضى . Гозі—кадій, а

Горустан-чесать, fut. мугорум.

Гош jähäp—лука у съдла, ад. قاش qam.

Гöräрчін—голубь, т. گوکر چين, ад. гöjäрчін.

Гу—пухъ, т. ق, п. پرقو Гувват—сила, а. ققق

Гуватту — сильный.

Гуджа — старикъ, т. е , ад. qоджа.

Гуджаја зан -- старуха.

Гуджајі — старость.

Гузі— ягненокъ, т. قوزى, ад. qyзі. Гул— рабъ, т. قول, ад. qyл.

Гул — сторона, бен гул — въ эту сторону.

Гуллуг, гуллу — служба, т. قولق ад. qуллух.

Гуллуқчі—служитель, ад. qуллухчі. Гултүг дубина, т. قولنتى

Гум — мелкій песокъ, т. قوم, ад. чум.

Гумоч-кумачь.

Гуна Б—гость, т. قوق, ад. qонах. Гуна Блы Б (г) — угощеніе, ад. qонах.

Гунав сован - гостепріамный, т.ад. донах сован.

Гунга -- конка (съ русск.).

Гунгурі — чижъ.

Гунші — сосѣдъ, т. قونشو, ад. донші.

Тур, ѓур-могила, п. گور

Гургур - бурчаніе живота.

Гургушун—свинецъ, т. قورغاشن, ад. дурдушуш.

Гурт-горло.

Гуру_Б — караулъ, гуру_Б сохтан-- караулить.

Гурум -- гордость.

Гурум вордан — гордиться, щеголять.

Гутаћ — короткій, п. كوتاه

Гуш – птица, т. قوش, ад. үуш.

Гуво — съно, п. گياه; гуво заран — косить съно.

Гўзал— красивый, т. گوزل, ад. гозал.

Гузалі-прасота, ад. гозаллік.

Гузат сохтан — поджидать, прицъливаться.

Гујо-будто, п. گویا

Гул-цвѣтокъ, п. Л

Тулоб—розовая вода, п. گلاب

Гулла - пуля, п. 🕉

Гумун, ѓумун — предположеніе, п. گمان

Гуна-щека, п. گونا

Гурун — тяжелый, п. дого

Гуруні—тяжесть, п. گرانی

آوش . Гуш — ухо, п

Гуш доштан—слушать, п. داشتن گوش

Гушвора—серьга, п. گوشوار Гуфтан—(рѣдко) говорить, п. گفتن Гуфтіран—говорить. Гушода—открыто, п. گوشادن Гызміш—горячка, т. قيزمش Гызміш—сорячка, т. قيزمش Гызыл гуш—соколъ (собств. золотая птица).

Гынгрі—утесъ. Гырці—ястребъ, т. قرفي, ад. кырці. Гыргоул—фазанъ, (?) т. - ад. фаркавул., п. قرفای Бырмодж—кнутъ, в قربای Гырмыз—краска красная, т. قربای , ад. фаркызі. Гырмызі. Гырмызі. Гырча—скрежетаніе, ср. т. قبله Бірча—скрежетаніе, ср. т. قبله Тулум—наласъ, п. مليم , ад. кілім. Гурда—почки, п. گرده , ад. кілім. Гурда—почки, п. گرده , удълъ, судьба, а. قسمة

Ѓа, ŕä—п (que);- ŕäт, ŕеш—еще, опять, тоже.

онять, тоже. Ѓадо, ѓадо—низость, п. اگدا Ѓаба—коверъ средней величины. Ѓавол—большой мъшокъ, п. گوال, عوال, ад. чувал.

Ѓазма — гудяніе, обходъ, т. گزمه Ѓамі — корабль, пароходъ, т. كمى, ад. ѓамі.

Гандум, гандум— ишеница, и. آچىدە Гараг—надобный, необходимый, ад. гарак.

Ѓараті — надобность, необходимость; rapari (rapaji) біран — быть надобну.

أگردن Гардан—шея, п. گردن Гардундан— разносить (товаръ), п. گردانيدن Γ.

Ѓарм — теплый, горячій, п. درم Ѓармі — жара, п. گری Ѓаштан — гулять, ходять, вскать, п. گشتن, fut.

Геда — слуга.

Гедак—маленькій буйволъ.

Ѓеін-старый.

Ѓіміш—серебро, т. گمونش, ад. гўмўш.

Гінгістан—помъщаться, п. گنجیدن, fut. мугунгум.

Ѓірд—кружокъ людей, п. گرد, ѓірд сохтан—кружить.

Ѓірда – кругъ, почки.

Ѓірдоб—круженіе, пучина. водовороть, п. گرداب Ѓо—быкъ, п. گاو Ѓобаі—пузо. Ѓобаілу—пузатый. Ѓодуш—подойникъ. Ѓоідун—стойло, конюшия, хлъвъ. Ѓоміш—буйволъ, п. گاومیش Ѓоміш—буйволъ, п. گاومیش Ѓоміш—буйволъ, п. گاومیش Ѓобарчін—см. готарчін. Ѓора, ѓура, джура, бен гора—поэтому. Ѓубурна—губернія (съ русск.). Ѓубурнот—губернаторъ.

Ѓузор уфторан—встрвтиться, по пасться, п. گذر افتادن Гумун—см. гумун, гумун сохтан— полагать, предполагать. Ѓурупа—громь. Ѓусола—теленокъ, п. گوساله Ѓупсустан—см. ѓингистан. Ѓупджундан—помъстить, п. گنجاندن Гупджундан—помъстить, п. گنجاندن Кург—волкъ, п. گرگ Ѓург—волкъ, п. گرگ Ѓург—волкъ, п.

Д.

Даббоб-скорнякъ, кожевникъ, ад. даббав, а.-п. січэ Давом — выпосливость, давом доран - претерпѣвать. Дагга — даціца. Дақ —см. тақ. Дабарундан — разрушать, разорять. Дақа**руста**н — разрушаться. Дамов — нёбо (во рту), удовольствіе, ад. дамац и дамах. Дамор-жила, ад. дамар. Дана-бычокъ, т. чь, ад. дана. رندان . Дандун-зубъ, п. در رفتن Дарафтан—входить, در Данопран — класть, вложить, п. در نهادن Дарун — внутренность, п. درون, бу дарун, бу дарун - внутрь, въ. Даруні — нутро.

دعوى . Да'во—война, споръ, а Дахсіран —промокать. Дахсундан—промочить. Дабардан — вносить, вводить, коло-در بردن п. در دردن Дава — верблюдь, т. دوه, ад. давä. Дагасундан - зажигать. Даташтан — ложиться, больть. **Давіва—минута**, а. دقیقه Дада — напа, кала-дада, дедушка, кала-баба, дъдушва, т.حده. Дадоран-покрывать. Дајуфтан — одъваться. Дакардан — покрывать, паливать, отправлять. Пала — бълка.

لم Дамъ-моменть, п. حم Дам—паръ, п. 🗝 Дамбу**л**—слива. Дамга, дедамга-мгновенно. Дамі—трубка (курительная). Данішіран — смотръть, B3PJAнуть, ба кор данішіран — разсмотръть, разсудить дъло. Даноран — см. даноран. كر Дäр -- дверь, п. د Дара — ущелье, долина, пропасть, ад. дара, п. 🐠 Дарбедар сохтан-разбивать вдребезги, п. در بدرساختن (?). Дарвоза ворота, п. دروانه **Дарвоісті** -- надобность, потребность. Парвоіст біран-быть надобнымъ. Дард—боль, бользнь, п. درد Дарзан, дарзан—игодка, п. درزن Дарјо-море, п. Дарјо Боку — **Ка**спійское море. Дарјоні — морской. Дарјоча—заливъ, озеро, п. درياچه در آمدن, Дарморан — входить, در Дармун — лікарство, п. درمان Дарордан-выгонять, выводить. Дарорундан-выгонять, выводить. Дарожа біран — повиснуть, свъшиваться. چال ,چاله .п. ماهـ шäрчäл -- яма, п. Дäc—рука, п. ست

Дас заран — хлопать въ ладоши.

لست مال . Дасмол — полотенце, п

Дастамол — id. Дасостан — **мазать**. Дасојустан - тереть, f. му-дасојум. Даста-пестикъ въ ступкъ. كسته Ласта – толпа, п. هسته Дастачу-дубина. Дашт—поле, п. شت Дашундан — положить, бросаться, прыгать, подсадить, затопить (печь). Дан, данто-десять, п. о Даніштан — пускать (воду). Да'во-см. да'во. رى Деіді — вчера, п. دى كيوانه . Дівона – безумный, глупый, п. ديوانه Дігма — пуговица, ад. дугма. ان Дізді, дузді—воровство, п. دزدی Гіја-еще, опять, т.-ад. дана. Діјма-см. дігма. Ділаѓ — молитва у Бога, прошеніе, دلك п. دلبر Ділбар—симпатія, п. دلبر دين Лін—вѣра, п. دين دنیا Дінјо—міръ, п. دنیا Дір—долго, поздно, п. دير, дірзў поздно (или) рано. Діран—видѣть, п. ديدن ردوريين Дірбін—подзорная труба, دوريين ад. дурбін. Дірсат-локоть, ад. дірсах. Дірнангум - наканунъ вечеромъ, п. ديرهنگام Дін—село, п. 4,3 Дihi — крестьянинъ.

Дођустун — Дагестанъ, п. داخستان Дод — жалоба, п. داد Дојі, дої — дядя по матери, ад. даји, п. داخی

Домун—пола, п. دامن Донанда—свъдущій, умный, حاننده Дор—дерево, п. داد Доран—давать, п. دادن, повел. ті. Дорчіні—коричневый.

Дорчін—корина п. دار چینی Доштан— держать, имъть, задержать, п داشتن

До—великанъ, п. ديو, ад. дов. Доілат — богатство, п. دولة Доілатту—богатый, ад. довлатті. Доілатманд—счастливый, богатый, п. دولتمند

Дöiр—вѣкъ, п. دویدن Дöjicтан - бѣжать, п. دویدن Дöjyндан — заставлять бѣжать, п.

Дојунда сохтан— заставлять бъжать. Дроз, дуроз — длинный, п. وراد дроз біран — дожиться, дроз сохтан—протянуть, вытянуть.

Дуггоз — калитка.

ДуБ—сыворотка, т. さらう ДуБаво—кушанье изъ сыворотки и риса.

Думбулі—большой барабанъ. Думбор—зять, п. دامار Дунустан—знать, умъть, смочь, п. - Дунуста сохтан — давать знать, заставлять.

Дуріран—рвать (траву), полоть, п. دریدن

Дурундан—жать (посѣвъ), полоть, п. درو بدن

"Іустоў — арестантъ, дустоў сохтан — арестовать, ад. дустах.

Дустоў хупа — арестантская, ад. дустах-хана.

Дуто-дуто—по два, п. دونا دونا Духтан — шить, п. دوختن Дуһун —роть, входъ, п. دهان; ба дуһун—возлъ.

Дува — дымъ.

Дуввіміі — второй, п. とう Дуввімін—второй, п. とう Дувуман—второй.

Дудай — дудка, ад. дудак дудук. Луджо половина, ба дуджо сохтан — надвое, пополамъ раздълить, ба дуджо шагга заран разбивать пополамъ.

Дуз-прямо, т. دون, ад. дуз.

Дўздато—двѣнадцать. Дўјун—судъ, п, ديوان

Дул-сердце, п. العربية

Дўлі́ар — плотникъ, столяръ, ад. дўлгар, دولگر

Дулрафтан-припадокъ.

Дўр — далеко, п. دود, а дўр - нздали, бадўр — далеко (на вопросъ: куда).

Дурѓардун — Боже упаси!, Π. دور گردان دروغ کو Дүргү—лжеңь, п. دروغ کو Дургучі—лжецъ, обманщикъ. دوری Дүрі—даль, п. لوست Дуст-другь, п. دوست دوستى Дўсті—дружба, п Дучор біран — встрѣтиться. دوش . Лүш—плечо, п Душбара — клецки изъ тъста. Душі доран — чесаться, навязывать-CH. Душіран — доить, кипъть, обмануть. π . دوشیدن لإسسقи— врагь, п. دشمن Душундан — кипятить, варить, п. جوشانيدن النان — молитва, а. واحا

اله, ду. дуто—два, п. عو دوشنبه Гушамбі—понедъльникъ, п. ليواد .Двор, дувор — стѣна, п Дувумін — второй. Сіс п. دزر Дузді -- см. дізді. Дўздірагор — укравшій, похититель. Дуздіран — воровать, красть, دزديدن Дул—сердце, п. Јэ Дулум сохтан — раздълять надвое. пополамъ. Лум—хвость, п. с> Думба—сало съ курдюка, п. فنبه درستی Дурусті —върность, п. روصد Дусад—двѣсти, п. دوصد Дучарра — два раза, дважды, п.-а.

дж.

دو کَرَهُ

Джунур — еврей, п. 今天, ад. джувуд.
Дыжр — маленькая груша, дурная порода.
Джулд — переплеть вниги, корешокъ ея, п. 今天.
Джумустан — двинуться пошевелиться, тронуться, колебаться, п. ぐデニー.
Джумундан — колебать, срв. джумундан.
Джундрі, джіндрі — тряпка, ад. джінда.

Ж.

Жажу— ежъ. Жуліда—обносившійся, прогоръв-

ת אַפעלי . הפעלי . א ਜ. הפעלי . הפעלי . הפעלי . הפעלי .

ад. джораб.

шій, въ отрепьяхъ, п. ژولیده. Жулік—жуликъ (съ рус.)

Джүфт—пара, чёть п. خفج.

Джү(h)—ячмень, п. テ.

3.

Забун—низкій, дурной п. نبون. Забуні—злоба, نبونی. Зан, зан—женщина, жена п. نن зан подшон—царица. Зарофат—шутка, ад. зарафат, а. ظرافة. Зарофатчі—шутникъ, ад. зарафатчі. Завар—верхъ, п. نبر. завар шундан—взбрасывать, поднимать, взваливать. Заварін—высокій, верхній, نربرين, ад. Залзала—землетрясеніе а. نازل, ад. залзала.
Залу—піявка, п. نابيل, ад. залі.
Замбіл—корзинка, а. نجبيل.
Занґ—колокольчикь, п. ننگ.
Занґу—стремя, ад. узангі.
Зандан—рождать, п. نحدن.
Запда—рожденіе.
Зандагуні—житье, п. نندگان.

Занла — жёнушка. Заран — бить, ударять, п. زدن. Зарѓар-ювелиръ, п. ذرگر. Зард—желтый, п. زرد. Зарда-морковь, п. نرودك. Зарді — желтокъ яйца, п. زرده Зähp, зähäp—ядъ, п. نهر. Занарлу-ядовитый, ад. занарлі. Запарун - ядовитый. Зähлä—жолчь, п. فهوه. Заḥмат—трудъ, а. زحمة. Зеіф-совершенно, совстив. Зімінджін — землетрясеніе. Зінджір'—цьпь, п. زنجير. Зіно — курва. Зіод — много, очень п. а. زیاد; зіодсохтан — умножать. Зіода — лишній, добавокъ. Зіорат—посъщеніе, а. زيارة. Зір'—подъ, внизу п. زير; ä зір изъ-подъ, снизу; базіро — внизъ. Зірін—нижній, п. زيرين. Зірвамін — погребъ, подземелье п. زيرنيين, ад. зерзамі. Зірччні — исподлобья, п. زير چشمى. Зіршалвор — подштанники, п. زيرشلوار. Зістан—жить, п. زيستن. Зол-заль (съ русс.)

Золым, золум—жестокій, а. ظالم.

Зомін—опора, поручитель, а. ضامن.

Зонібанд, зонубанд-подвязка, Зор—вой, п. ناد; бзорі—плача ازغال . Зувол-уголь, п. ازغال. Зубол-визиль (дерево) ад. зобалагалжі. зумусдун — зима, п. Зумустун, زمستان Зумустуні — арбузъ. Зуні—кольно, п. نانو; бсар зуні на колъна. Зурба - большой, ад. зорба. Зурно-зурна (родъ флейты), ад. зурна. Зунун—явыкъ, п. زبان. Зў—скорый, п. نود; зу біран—спъшить. Зÿji—скорость, быстрота, п. ذودى. Зули-притъсненіе; зули сохтанпритъснять, а. ظلم. Зулмат-жестокость, а. ظلت. Зулмот-темный, а. ظلمات. Зыра-привъ осла, зыра заранкричать, ревъть, вопить. Зүнда-живой, п. ننده. 3rhp — усиліе; зrhp заран — силиться, ве зур усторан — похитить силсю, поймать. Зупрун—сильный. Зурундан — заставить жить, оживить.

Ібліс—діаволь а. ابلیس! Ігіт—храбрецъ, т. یگت, ад. іјіт. Ігіті—храбрость.

Ізн доран—позволять, п. וליט כוכט. Ізім, ізум—дрова, топливо, п. هين , ізум—теперь, п. וين زمان, ізумкі—теперь если.

Ілка—страна, т.

вильная печь.

Ілтіфот-одолженіе, а. التفات.

Ілхі—табунъ, т. ايلقى, ад. ілхі. Імід—надежда, п. اميد.

Іморан — приходить, сказать п.

Імсол—въ этомъ году, п. امسال. Імтіфон— испытаніе, проба, а. امتحان

Імун-мы, п. ..

Імуруз—сегодня, п. امروذ.

Імшо—въ эту ночь, сегодня вечеромъ, п. بامشد.

Ін-этотъ, п. וين.

Інгада — столько, п این قدر.

Інджур—таковой, інджура такимъ образомъ, п. ابنجود.

Јагінчі, јагін кі—непремѣнно, конечно, а. يقين.

یاد داشت , Јадташ—память, н

I.

Інджії—здъсь, сюда, п. انجيار Інджіл—фига, т. انجير.

Інджіміш — досада, т. らезпокоиться; іднжіміш сохтан — надобдать, досаждать.

Інджіміші — безпокойство.

Інсајођ — такимъ способомъ, ад. бусајах. п. اینسیاق.

Інтапр—такимъ образомъ, п. این طور این طرح н

Іншаллон—Дай Богь! а. اِنْشَاءَ آلَه Істікон—стаканъ.

Ітор-комната, п. اوطاق, ад. отах, т. اوطه

Ішгамба-требуха.

Ішкіл — уродство.

Ішла — моча, ішла сохтан — мочиться.

Ішладун — мочевой пузырь.

Imnyн—вы, п. h......

Ішна біран—восходить.

اشتابه — аппетить, а. اشتهاء.

Іштроп-штрафъ (съ русс.).

الیچکی .Т. باسانا—Пичі—питье, т

اعتبار .I;ri6op—довъріе, a

J.

Јазы<u>р</u>—бъдный, жалкій ад. јазых. т. يازق.

Јазы біран — состраданіе.

4 *

یایاتی . Јаілық — платокъ, т. Јалтаг - болтунъ, говорунъ ад. јал-يالتاق .Tax, T Japa—рана, т. إرا. Јараміш біран — надобиться, т. .يارامق Јарамміш біран — создаваться. Јарамміш сохтан — создавать т. . يارانمق Jавар — телка, талыш. jaве. Jäpä, jäpäh—pasъ a. كُرِّةُ. Jäpär'ä-въ другой разъ, еще разъ. Jähäp—съдло, т. آيَرُ اكرُ ад. jähäp, jähäр заран — съдлать. Jä¦ні—то есть, а. يعنى. Jä, je, jäкi-одинъ (при счетъ) п. یکی Jäтö — одинъ, ун jeтö alter. ليكشنبه Јакішамбі—воскресенье, п. يكشنبه. يزيدى . Језід — кощунъ, п Јеілођ — лътнее мъстопребываніе т. .يايلق Јекі-јекі — по одному, сато jeki=1/3.

Јенга — прислужница невъсты, ад. јенга т. ينكه Jeнінджі--бурка, т. ييانجه, ад. jaпунджі. Jетім — сирота, а. ينيم. Јеха-воротникъ, т. 🖳 ад. jäxä. Јо! 0! (восклицаніе). Јо или п. /. Јогошѓеш нъсколько, немного. JOPYT ЯХОНТЬ, а. ياقوت . ад. јад. ایاد . Јод—чужой т Јоді-чужбина. Јон-бокъ, т. يان ад. јан. يار . Јор—внакомый, пріятель, п Joc — трауръ, а. يأس, ад. jac. Јофтан-доставать, достигать буд. .يافتن .п жіофум Јофт біран или іморан - найтись. Јохсан-иначе, а то, ад. јохса т. ۔ یو قایسہ 🗕 یوقسہ Још—льта, возрасть, т. ياش, ад. jaш. Јошыл,-чл-зеленый, т. يشيل ад. јашыл. يولجى . Jyaqi — Hamin T

Ŕ.

Кар—глухой, п. か. Кабоб—жаркое, п. ナーゲ. Кавар—дикій чеснокъ, п. ナーゲ, ад. кавар. Какут—кукушка.

Јеќіѓа—еще одинъ, другой. Јеміш—плодъ, т. يخش.

> Какчл—локонъ, чубъ, холка, ад. какіл, п. どく. Калађојі—шелковый женскій головной уборъ, п. くどう.

Калаh, кала—большой, п. كلان.

Каланон — старшіе; кала бабо — дъдъ. Калом—слово, а. کلام. Кам-малый, п. д. Кам-кам-чуть чуть, п. کم کم. Камла — чуть чуть. Каманча—радуга, п. عانچه (?) Камар-спина, женскій серебряный поясъ, п. Эло. hänoн-лукъ, п. дыс. Камча — уполовникъ, т. حجبه. Карт́—курица, п. كرك Кардан—coire, کردن f. мукунум. Карнідж кирпичъ п. کر چیج, ад. карпіч. liacar-комовъ сухой грязи, ад. кассак т. Утвать. Катхудо — старшина, н. انتخدا Кäф—шѣна, п. •У. Кафдас—ладонь, п. نفادست Кафдор — rieна, п. كفتار Качлік, каклік-куропатка, ад. каклік ككلك Кашіран — тянуть, тащить, كشيدن Кашіш — христіанскій священникъ, .کشیش . п Кашу-подпруга. lie?—погда, п. يى; табіке—дополь نابكي. Кендістун — селеніе. Кетун-холсть, п. کتان. Кеф-веселье, кутежь, угодность а. کیف кеф сохтан веселиться,

ад. ќеф.

Кефсуз — нездоровый, ад. кефсіз کیفسز ۲۰ لُجِلِ Кечäл—золотуха, парша, п. Кечиіш-прошлый, т. Серой. Кеш-туфли. Ki−rto, 45. Кіла— мъра емкости въ 5 фунтовъ عيلة a. Кіла-дочь, дъвица, гил. кіла, уменьmet. Riska. Кілідлама — скороговорка, т. اليدلك вапирать на замокъ. Кіліса—церковь, п. كليسيا. كليد . Кіліт,-ід—ключь, п. Кілок — вътръ = кулок. Кімі въ выраженім: је саћат кімі приблизительно одинъ часъ. Кіна — хина. Кінор—берегъ, کنار Кірбіт—спички, а. كبريت. ад. кірбіт и кібріт. Кірбіт варан-зажигать спичку. Кірпі—мостъ т. کپری ад. корпі. Кіса — карманъ п. كيسه. Кіштан—убивать п. کشتن f. мікішум. . گشتی . Кіштін—куша**к**ть, п Кобаз, когаз-бумага, п. كاغذ Кол—неспълый, ад. кал. Комін — который, какой-то, п. كدامين Кор-дъло, п. Эк. Кора-дъловой (человъкъ). Корбор біран — приготоваяться.

Корѓар—работникъ, п. کارگر Корда—ножикъ, کارد Корда галамі — перочинный но-ЖHRЪ. Коса—посуда, чашка, п. 🖦 🗸 Коніл—льнивый, п. كاهل. . کاهلی . Конілі—льность, п Конліјаті—лъность. Конундан — огорчать, мучить, п. كاهانيدن Кончетан — мучяться, срвн. п. infirmum fieri. کاهیدن = کاستن Коштан-съять, сажать (растенія), .کانشتن .π Коќ vpд — съра, п. گوگرد Köip—сшній, п. كبود, ад. гоі. Кöipä—зелень, п. كبر. Ко́г-порень, т. کوك, ад. кок. Кор біран—зазеленъть, проростать. Коч-кочевка, т. 2e, Ку дојі—двоюродный брать по матери. **Кулзірі**— подножье (горы). Кулла—очагь, п. А. и А. . كولاك . т. метель, т. كولاك Култур джібі — боковой карманъ. ад. колтух джібі и јанджіб. Кумпсо-назадъ, обратно; кумпсо рафтан пятиться. Кун — задница, п. كون. . كور . Кур—слъной, т. Куса — плъшивый, т. г. كوسه, ад. Röca.

Кук — сыпъ. Кукла — сынокъ. Хул—спина, п. كول. Кула-кустъ, ад. кол. Кулоh—шапка, п. ڪلاه Кумак — помощь, т. حومك, ад. комак. Куппа-горшокъ, т. کو په, ад. купа. Кура — печурка изъ глины, русская печь, ад. кура. н. Эесь. Курсі, кірсін курсін — табуретка, 🧛 Кутун—плугъ. Куфтан — колотить, рубить (мясо), كوفنن Куфта-рубленое мясо, голубцы, ад. куфта, п. کوفنه Кÿh—ropa, п. كوه Куча — улица, п. كوچە, ад. куча. Кучу́г—собаченка, щенокъ, ад. ку-ЧŸК. Ку¦аму — двоюродный брать отцу. Кыр – червякъ, п. كرم. **Кыс**—vulva. كدو .Күдү—тыква, п Кул—тупой— Кундж, кундж — уголь п. 💉 ад. Кип — большой сосудь для зерень, масла и проч., т. ад. куп. Курсін — столь большой.

Л,

Лагырті—болтовня, т. لاقردى; да. гырті заран - болтать. Лабустан — спотываться. Лап — совствить, очень, совершенно, ад. лап. الگن . Лаган—лохань, п. نگن Ла́гард — брыканіе, п. علاء? Лагард заран-брыкаться. Лазад, (ат) вкусъ, а. انت, ад. лаззäт. Лазадду — вкусный, ад. лаззатті Лак'—сургучь, п. كالا, ад. лак. Лала — слуга, дядька, ад. лала п. الله Лалу — колыбель. Ламламі — скользкій. النگ ، Jähr — xpomon, النگ Лант — шагь, ланг шундан — прыгать, ланг ну воран -- шагнуть. Лангустан—хромать, ننگیدن Лапар — волна, ад. лапа. Лаппа-ядро оръха, н. 📮 горохъ. Ларз—трепеть, п. الرز. Ларзіран — дрожать, п. الرزيدن. Ларзістан—трястись. Лана — грязь.

Лађајін-гразный. Ланза — моменть, а. الحظه Лачан'— головной платовь п. ليك, ад. дачак. Лаш—трупъ, п. لاش. Лашкар — войско, п. الشكر. Лаіф—одъяло а. . فعاف Лаіф джоджа — постель. اننگ . Лінт — кольно, п Лінтбанаво — вверхъ ногами, п. به هوا لنگ Ліпін—ръсницы, т. ليربيك. Лова—мольба, п. لاوه. Ловарі — истощеніе. Лол-ньмой, п. ЈУ, ад. лал. Ло-губа, лонон-губы п. با. Ло, ло-сторона; п. У; інло эта сторона; унло та сторона; аз унло съ другой стороны. Луқ — фарфоръ. Лука-оболочка, шелуха. العاب . Лүпб-вода оть плова, а. п. العاب. Луті—плуть, шутникъ, п. لوطى. Лутка-лодка (съ русс.) Лыба-см. луба. Лыбын — глубокій.

M.

Ма, ма отряц. част. не, п. . Ма дун чі—къ несчастью (соб. не знай что). Мађз—мозгъ п. مغز. Мађора—пещера, п. مغاره. Мађріб—западъ, а. مغرب.

Мамо—повивальная бабка, п. 66. Ман, мäн—я, п. ⊶. мангал—жаровня, منقل. Манот-рубль (съ русс. мочета), ад. маніт, п. ты. Мабрад—пила, а. مبرد. Mäŕäp—развѣ, п. مگر. Мађул - еще (въ вопросъ: а еще). Маза — сладкій, конетство; маза доран-кокетничать, п. فه ? Мазор—кладбище, а. مزاد. маідун—площадь, п. ميدان Мä**к**'ір—коварство, а. ✓. Мäк'ippv — коварный, а. مكار т. Малло—мулла **У.**. Мäлоir'ä—ангелъ, а. ملائكه. Мама — женская грудь, ад. мама ممه Мамабадуш-баба яга, великанша съ грудями, перекинутыми на плечи (ба душ). Мамфа¦ат—выгода, барышъ, а. بمنفعت Мамфазатту — выгодный, полезный . منفعتلي .T. Мара́го — корова. Мард – человъкъ, п. مرد. Марді—мужество, п. مردى. Мардіјаті - мужество. Марджон — гранатныя бусы, коралль, a. مرجان. **Mäpsä—граница, межа, п. へ**ん. Mäpjäм—Марія, а. مريم.

Маркіджа — воробей.

Mäptäbä—этажъ, а. مرنبه. Масан — черный, гладкій брусокъ, п. ,مسن Mäcgäpä—mytra, a. مسخره. Масларат—совъть, а. ———. Mähaл—время, a. احمار; mähäл пішіні полдень, ум марал — тогда. Марала—околотокъ, а. 🖦. Mähбуба — возлюбленная, а. محبوبه. Марс — вожаные носки а. -----. Мартал — удивленный. Марфар-носилки для мертвыхъ. Машор — подпилокъ столярный. Mämpir—востокъ, а. مشرق. Маштафа-рукомойникъ. машһур—извъстный, а. مشهور. Мäłäдäн — рудникъ, а. معدن Ма'алу'(у)м-очевидно, а. معلوم. Мазалу(у)мі — извъстность. Ма;алумлу—извъстный. Ма¦ані—пъсня, а. т. معنى. Мазанічі-пъвецъ. .معشوفه . Ма¦шуга—возлюбленная, а Меімун—обезьяна, п. بيمون Miay заран-мяукать. Мізон-тарозу — въсы, а. ميزان п. نموازو Міјона́ — средній п. میانه Міјончі—посредникъ, п. т. Міл—деревянная затычка для раны, прутикъ для мазанія глазъ, а.и. حيل

مینا . Міна, міно—эмаль, п Мінбар, мунбар — канедра въ мечети, منبر a. Мінґаh — середи, средина. Мінганін — средній. Мірча́г—муха, ад. мідчак. Міс-ивдь, п. Micŕäр—мѣдникъ, п. مسحر місмор—гвоздь, а. مسمار Міх—гвоздь для подковъ, п. خبخ Mihмон—гость, п. نيهمان Мінмонбоз-гостепріямный, п. ميهمانباز Mihp-вѣпчаніе, плата за вѣнчаціе, калымъ, п. 🥕 Міш-выдъланиая баранья шкура, ميش .п Мішін—выдъланная баранья шкура, т. مشين, ад. мешін. Мішт—кулакъ, п. ті مازو . Мозў—чернильный орѣхъ, п Мой — май (съ русс.) Моја — капиталъ, п. 🦫 ե Моја́ — самка верблюда, п. ♣ы. $Moji\mathbf{n} = \mathbf{m}ohil.$ Мол - имущество, богатство, п. Ј. моліш—треніе, массажъ п. مالش Молустан — растирать, массажировать, п. ماليدن Mop-swb#, n. か Mopä—camra, п. ماده Мораго-корова срв. мараѓо.

Морглуч-крыса.

женщина.

Моріна—самка; моріна хеілогі—

مادیان . Моріун—кобыла, п Морт-марть (съ рус.) Moh — мѣсяцъ, луна п. ماه; мoh гүрүфтан — затменіе луны. Mohi — лосось, сёмга, п. о Mohia біран — очароваться, любоваться. مهتاب . П. وчон квинук — йтоһт Моч-поцълуй, п. 🕳 🗠 Моша-щипцы, т. Ашь моіз – проповъдь, а. موعظه Мо-мать, п. مادر; ä мо біран-день рожденія. Модіран - можеть быть, будто. Мöпijäр — родители, предки, п. ماد+يد*ر* Музукончі - музыканть. Мум — воскъ, п. موم Мумін, - чн — восковой. Мундан—ос**т**аваться, п. ماندن Мурдол, мурдор — нечистый, скверный, п. مردار, ад. мурдар и мундар. مراد .Мурод—цѣль, а мухтасар — вратность а. بمختصر; мухтасар калом مختصركلام короче сказать, словомъ. мў—волось, п. ое Мугаддас—святой, п. بُقْدُس Муддат — промежутокъ времени, а. مدنت Муж'іпа—муравей, срв. п. مورچه Мулк-подшоh — государство, п. Ш. يادشاه

Мунаджджім, — астрологь а. мунаджджімі — астрологь а. мураггаб — чернила, а. мураггабдакін — чернильница. мурту — дремота. мурту — дремота. мурту — дремота. мурту ламіш біран — дремать. муріббат — любовь, а. муріббат — любовь, а. муркам — основательный, а. муртуджіз — чудо, а.

Мудан—умирать, п. مردن f.
Мурдан—умирать, п. مرده f.
Мурда—мертвый, مرده Мурдајі – смерть.
Мурдані—долженствующій умереть, п. مردنى مردنى мусульманиць.
Мура—бусина, п. مهن Мура—комаръ, т. موجك موجك , тал.

H.

На-иътъ. Надобо! - никогда! (соб. да не бу-نبادا п. ارдеть نود . Навад — девяносто, п Навор—подсъдельникъ, п. نوار Нарасіра — неспълый, сырой, п. نارسيده Насус-насосъ (сь рус). Нашто — въ выраженіи: а нашто сабору—рано утромъ, п. بانشان На отриц. частица—не п. 🕓 Набірагор — бъднякъ. Häвä—внукъ, п. فوه Нат-десна. Надім—комикъ шутникъ, а. ندیم Наздік, назік — близкій; назік рафтан приближаться, подойти, п. نزدیك. Назур-обътъ, а. نذر. Намгујі—а въдь, знаешь что?

Нар—самецъ, п. خر Наріна-хеілогі — самецъ, мужчина. Нарм—мягкій, слабый, п. فن Натіджа— праправнукъ, результатъ, слъпствіе, а. عبين Hähÿр — лужа, прудъ. На;ал—подкова, а. نعل, ад. нал. На'бакі — блюдце, тарелочка, п. نلبكي Наілбанд — изготовитель подковъ, п. إنعلبند Найн—коваль п. نعلزن. Неісон — сильные весенніе дожди, انیسان . Німа—половина, п. نيمه. . نيمشب . Німащо—полночь, п Німдар—подушка. Німча-тарелка. Hicijä—взайны, вдолгь п. نسبه.

Ніст біран-асчезать.

Ніст сохтан — сдёлать исчезнувшимъ, заставять исчезнуть.

Ніфрін—руготня, брань, п. نفرین. Ніштан—сидъть, п. نشتن.

Нішта — правнукъ.

Нішта́ гор — съдовъ.

Новба, новбат — очередь, а. п.

اناگاه . Ногон-вдругъ, п. ناگاه

Ноз—ласва, кокетство, п. ناخ; нозім чумтра! Молодецъ! (см. стран. 21 примъч. 16).

Нозу-киска (обращеніе къ кошкъ) п. نازو

Нолін-большой матрацъ.

Нолінча, ноліча-малый матраць.

Норан, ноһран, нуһоран—-класть, ставить, п. نهادن.

Ноф-пупокъ, п. فاف.

Нохір—стадо рогатаго скота, т. ناخر, ад. нахір.

Нохірчі — пастухъ, ад. нахірчі,

ناچاق. ночоن — больной, п. т. ناچاق Ночобі—нездоровье.

Нöjүштан—писать, п. نوشتن.

Нугора – барабанъ, п. نقاره.

انام . Нум—ныя, п

Нун—хльбъ, п. نان.

Нунпулі — деньги на прокориъ, نان بولی

Нухун-ноготь, п. ناخن.

Ну́ г – новый, п. فو.

Hÿrбähäр — повинки, обновки, впервые п. فوجر.

Нукар—служитель, п. نوکر, ад. нокар.

Нур-свъть, сіяніе, а. نور.

Нутундан—посадить, п. نشاندن.

Цу́шун—знакь п. نشان; ну́шун доран показывать, доказывать.

Нушува – спускъ (съ горы).

Ныпра—серебро, а. فقره.

Ныхта — уздечка веревочная ад. пухта خوقته.

Нуборакі см. муборакі.

Нумоз-намазъ, п. نماز.

Нүмүк—соль п. نمك; нүмүк сохтан солить.

Нумукдун — солонка, п. نمکدان.

Нућ, нућто-девять, п. ѕ.

Нуһрä—маслобойка, т. نهرهٔ.

Обі—голубой, п. آبى. Обур—достойнство, честь (также обру) п. آبرو. Обурсыз—недостойный, нечестный т. آبروسنز.

Ов—охота, т. آو. Овгуст — Августъ (съ рус.) Овора́—праздношатающійся, п. آفاده. آغو . . آغو. Озор—бользнь, п. آثار. Озор зарді-желтуха.

Озорру — больной, ад. азарлі آنادی. Озуба, озуга — дорожная провизія, آزوقه به آزوق.

Озўрда сохтан— обезповонть, п. آزردن

Оіма , - аг — наперстокъ.

Олат, олат — одежда.

Олық-войонная попона.

Омода — аккуратность, омода біран быть аккуратнымъ.

Орзу—сильное желаніе, вождельніе, страсть п. آرنو орзу сохтан вождельть, страстно желать, п. آرنو کردن

Оріна — пятница, п. آدينه.

Осмун-небо, п. آسمان.

Остін—рукавъ, п. آستين.

Осуда — успокоеніе, п. آسوده.

Осуда біран—успоканваться. Осуд—осторожность, т. أصول.

Ову-охота, ср. ов.

Oxi — въдь (въ началъ разсказа), охъ!

0хір'—конецъ, а. آخر.

Охірі---наконецъ.

Охірін, охрін—послѣдній, п. آخرين. Охіріламр—въ концѣ концовъ, а. آخرالامر

Охірумії—послѣдній, ад. ахірімдакі مراجي.

Охунд—проповѣдникъ, учитель, п. آخوند

Охуло — валёкъ, скалка кататы тъсто

Охур, охур-ясли, п. آخور.

Ohaк-- известка, п. آهك, ад. ahar.

Оhіл — пожилой, солидный, ад. áhіл. Оhун—жельзо, п. آهن.

Оһунун—жельзный, п. اهنين.

آش . Ош—пилавъ, т. شآ.

Ошкор — славный, хвалямый, п. آشکار

Ошно — знакомый, извъстный, п.

Ошпалу-медная педилка.

Ошхамзајі-тыквенная каша.

Ошық, ошұқ—пѣвець, разсказчикь, влюбленный, а. عاشق.

Ö.

Ојіна—зеркало п. آئينه. Ордојуж,-јуж—сито. Оршум—шелкъ, п. ابريشم. Осіјо,-jö—мельница, آسيا.

Π.

Палон-навор -- сбруя. Палут — жолудь. Палут дор-дубъ. Палто (съ русс.) пальто. Палуфтан-процъживать f. умпалуфун, п. يالودن. Пандж, панджто—пять, п. €. Пандж шамбі — четвергь, п. . پنجشنبه Панджум—впятыхъ. Панджумгі—нятый. Панджуман — пятый. Папух—папаха, шапка, ад. папах. Пар — крыло п. چر; пар ќуфтан летать. . پارهبودن . Пара біран – допаться, п Пара-пара сохтан — разръзать на . אינה אינה לעבט . RYCRH H. Паранда — птица п. يرنده. Парту—гагачій пухъ, п. پرقو. Парундан-заставлять падать, уро-یراندن нать, п. ایریدن Парустан—падать, п. پریدن Парустак — ласточка, п. يرستوك. Пас-ржавчина, ад. пас и парс. Пасын,-чи-ржавый. Пачотні (съ рус.) почетный. Пажмурда-затасканный, прогоръвшій, опустившійся, п. پزمردن,

Палон-войлочиая покрышка лоша-

ди подъ вьюкъ, ад. пала́н, п. پالان.

Палуфтан см. палуфтан. Памба—вата, п. بنبه. . يانزده .п. القطرة Пäндäh —пятнадиать, п. Панджак-пиджавъ (съ рус.) Панджара — окно, п. پنجره. Панджо, панджото-пятьдесять, п. بنجاه اینیر Панір' — сыръ, п. پنیر. Папалак — бабочка, п. پرپرك. Паранда — см. паранда. Парварді гор — творецъ, п. بروردگار. Парваріш — гуляніе, путешествіе, парваріш доран — воспатывать путешествіемъ. Парда — занавѣсь, п. چرده. Парду — балка, переводина. Парі—позавчера, 3-го дня; п. چری; бонпарі—4-го дня; бен парінон надняхъ, нъсколько дней тому назадъ. Парішо — позавчерашнюю ночь п. پریشب и پریشب Пас---въдь п. پس. Пассабон — послъ завтра, .پس صباح Панлавон—акробать, п. بهلوان. Пähлi-бокъ, п. چهلو, бүпähлijiоколо него. Парнакі—тайно, п. ينهان. Парнун біран — скрываться, танться,

ينهانشدن

Паннун сохтан - спрывать, прятать, ینهان کردن II. ایشم Паш-шерсть, п. بشم. Пашмун — раскаянный, кающійся п. يشيمان; пашиун біран—каяться, расканваться. . پشیمایی Пашмуні — раскаяніе, п. Пеіванд — хорошей породы (плоды) п. ييوند связь, родство. يبغمبر . Пеіганбар — пророкъ, п Пеідо біран-появляться, быть вид-پیدا شدن ۱۱. ۱۳ ۱۳۳۸ Пеімундан—мірить, п. ييمودن. Піjäр — отецъ. п. يدر "بياز . Пijos—лукъ, п Піндж—замазка. . إير Пір—старый, п. إير Піразан—старуха, п. إيبره زن. Пірахуд (съ рус.) пароходъ. ييرار . Пірор—запрошлый годъ, п. Пірорінтар—въ 3-мъ году. Пітаво — часть одежды вродъ подтяжекъ, ад. патава. Пін —сало, п. ميا. Піч-(съ рус.) печь; піч вонорантопить печь. Піш — выгнаніе. ایشین . Пішін—полдень п Пішкаш—подарокъ, п. إيشكش Пішсар—затыловъ. Пішт бастан — дов'врять, полагаться на что нб. п. بشت بستن ی Пішта кардан — прогонять. Плі 5 — гной въ глазу.

Поднус (съ рус.) подносъ. Подшоh—парь, п. پادشاه. . یادشاهی Подшоhi—царствіе, п Поі сохтан-пълить. Пок-чистою, святою, п. فيك Покі—чистота, п. پاکی. Покіза—чистый, почище, п. ياكيزه. Поріз—осень, п. پائیز Пор-прошлый годъ; у пор въ прош-يار . ломъ году, п. پار Поча — ножка п. عياي. ياى . Hora, n Поідо доран — показываться, ср. пеідо. Појундан — останавливать, ставить. Појустан — останавливаться, начи-وايستن п. يايستن . پس . Псо, пусо—назадъ п Пур-полный, п. پر; пур-сохтаннаполнять. Пурхус-какой то звёрокъ. $\Pi y co = \pi co.$ Пут-пудъ (съ рус.) . يوشش . Пушіш — одъяніе п Пушт-ночта (съ рус). Пуштун—вымя коровы, п. نيستان. Пушхуна — почтовая станція, п. يستخانه يول . Пул-деньги, п. يول Пусіран—гнить, п. پوسیدن. "چوسیده Пўсіра—гнилой, п. چوسیده يوست Пўст—шкура, п. پوست ـ پوستين . Пўстін — шуба, п Пустін духтан — ремесло мъховщика,

скорняжество.

Пушотар — немного впередъ, п. پیشتر. Пші́г—кошка, ад. пшік. Пшо́—см. пушо́. Пшосіна — нагрудникъ вродѣ жилета п. بیش سینه Пучіран — связывать, свивать, п.

P.

Paŕ—жила, п. گرگ Расан—веревка, п. رسون. Расіран — дойти, достигнуть, رسيدن. Расіра—спѣлый, п. رسيده. Расірагор — встръчный. Расундан—доставить, п. رساندن. Pah – дорога, п. ов. Pahripop—прохожій, п. راهگدر. Рафтан — идти, пойти п. رفتن. Päbbi — bozifi, a. رَبِّي. Päнŕ—цвътъ, п. رنگ Расул — посланникъ, пророкъ, а. .رىسول Рафів и рафіг-товарищь, ад. ра-رفيق .φix, a Ра́рм—милость, а. с-. Pähmav—милостивый, т. رحملي. رحمسن Ранмсчз — безжалостный, т. رحمسن. Разі(т) — довольный, согласный, а. راضي. Рост—правый, правда, п. راست.

Рості — правдивость, истина, п. واستني. Роḥат—покой, а. ناحة. Ројустан-выть, f. міројум. Ру—лицо, страница книги, п. دوی; ру ба завар-вверхъ; ру ба вірвнизъ; ба ру хорі на землъ. Руђан—масло, п. دوغن. Ружундан — сыпать. Руз-день, п. روذ. رونه Руза—пость, п. Рузі—дневная пища, п. دوزی. .روده Руру—кишка, п. . روفتن . Руфтан—мести, подметать, п Рух—нарядъ; рух доран-наряжаться. Pyho біран—опускаться, п. رها شدن Pyho доран—опускать, п. رها کردن. Рућ-душа (человѣка), а. روح. Руђулло-Св. Духъ, Інсусъ Хриcтосъ, a. الله. Рыз-следъ, ве рызі-вследъ занимъ.

Рыспат—позволеніе, а. رخصة. Рысмун—ниточка, п. ريسمان. Рыхтан, рухтан— сыпаться, п. ريختن. Рыча—ръчка, п. رودچه. Рыш—борода, п. ريش. Рышг— гнидь въ волосахъ, п. روشنایی. Рышнöji—свѣтъ, п. روشنایی. Рышта—нитка, п. رشته Рышчн—свѣтлый, п. روشنی. Рышчні—свѣтъ, п. روشنی. Руша—корешокъ, п. روشنه.

C.

Са-см. са и сато. Сабр — терпвије, а. صبر; сгбр сохтан-поджидать молча. Сабрлу-теривливый, т. отребото стаборно Сабурру-терпъливый. Сабдуш-подруга невъсты, ад. сабдуш — шаферъ. Сабрі - дучшій сафьянъ изъ лошадиной спинной кожи, т. с ... ад. саqqіз. صد . Сад, сатто—сто, п Сал-сад или сатто-сатто-по сту. Салжаг-треножникъ для котла. Салом-поклонъ, а. سُلام. Саломат — здоровье, благополучіе, بسلامت ه Саломатбоші-прощаніе, пожеланіе здоровья, п. باش. Сан част. въ буд. вр.; санбіјопридеть. Сант́—камень, п. سنگ Сандуг-сундукъ, а. صندوق, ад. сандых. Сапов (съ рус.) сапотъ. Сарафан — салфетка.

صرّاف . Сарроф — мѣняла, банкиръ, а Сасап-триста, п. моми и меди. Сатул—строка, а. سطر. Сахт-тверлый, п. шжш. Сахті—твердость, п. سختى. Савії-сильное стараніе, рвеніе, а. سعي. Са, сато-три, п. Сабаб — причина, а. سبب; бен сабаб — по этой причинь, поэтому. Сабат — большая корзинка, сапетка, ал. сабал и сабат. Сабз—зеленый п. سبز. Сабза—трава, п. سبزه. Сабон — утро, завтра утромъ, а. صباح. Сабу—кувшинъ, п. سبو. Cäŕ—cobara, п. گس. Саггат — скупой. Сагла -- собачка. Садађа — милостыня, а. صدقه. Сајіман-третій. Сајімуі-третій.

Căjimin—tpetin.

Сајођ, — форма т. سیاق, ад. сајах. Сајора — планета, а. سیاره, Само — небо, а. سماء Сандалі — стулъ, п. صندلی Сандалі — булавка, т. قباق ад.

Сан'ат-ремесло, а. ------

Сар—голова, т. , бусар—на, надъ; бусарћам - другъ на друга, вповалку; бусара чор—изъ-за, ради; сар анджом сохтан—распорядиться, раздобыть; сар гуруфтан—выслъживать; сар заран—кланяться.

Сарборі— верхняя кладь, п. سرباری.

Сарбун—крыша, سر + بام . Саріін—навозъ, п. سرگین Саргуфт—начало слова, рѣчи. Сард—холодный, угрюмый, сердитый, п. سرد

Сардор—намѣстникъ, п. سردار. Сардора—по̀лка.

Сардуші—накиль, п. سردوشی. Сармоја—капиталь, п. سرمایه.

Сармусођ — чеснокъ, ад. сарімсах, т. صارمساق

Сар-поча — голова и ножи животнаго, ад. кала-пача.

Сарсуз-глупый.

Сарһад—граница, п. سرحد.

Сарчін — бритва.

Сархуш — пьяница, п. т. سرخوش.

Саршантумі — время захода солнца, сумерки.

Сас-голосъ, звукъ, шумъ, крикъ, ад. сас

Саф сохтан — ошибаться, п.

Сафар—разъ (отъ ар. سَفَرٌ) ад. caфар.

Саһанб — кувшинъ мѣдный большой, т. ад. саһак.

Cähм-страхъ, п. ----.

Cähäт, cäläт—часъ, а. шеш.

Сашамбі—вторникъ, п. чейчи.

са;бун-мыло, а. صابون.

Сеір—гульба, кутежъ, а. سير.

Сејођат — прогулка, а. أسياحة .

Сі, сіто-тридцать, п.

Сі—яблоко, п.

Сідор-яблоня.

Cijäpy—безсовѣстный, п. سيه رو.

Сijäh—черный, п. سیاه.

Сіла— мѣра зерна около 10 батмановъ.

Сілапча — большой тазъ, ад. сілапча.

Сімідж — скупой, а. е......

Сімовар — самоваръ.

Сіна - грудь, п. ч......

Сіпабалд—нагрудникъ у лошади, п.

сінні—блюдо, п. سينى.

Сінай—купанье.

Сіпсо назадъ.

Сір—сытый, п. سير; сір ноһран насыщать.

5

Сір—чесновъ, سيرى. Сірі—сытость, п. سيرى. Сірќ—циркъ (съ русс). Сіс—крупный песокъ. Сіфат — физіономія, а. صفت, ад.

Січон, сүчон—мышь, т. صيجان, ад. сычан.

Сођ—здоровый, т. صاغ, ад. сађ. Сођі—здоровье. Сођун—метель, вихрь.

Соды — святой, върный, а. المادق. Содж—сковорода, т. п. الماء.

Сојі -- тћнь, п. سایه

Сол - годъ, п. السال.

Солтарії а— въ 3-мъ будущемъ году.

Соніја — секунда, а. نانيه.

ساختن п. Сохтан--дѣлать, п.

Сохтабор — дѣятель.

Соḥат-часы, а. п. шеш.

Соḥатсоз — часовщикъ, п. јишане.

Соїбат—подарокъ, ад. совчат, т.

Cöhvő — хозяинъ, господинъ, а.

Спін, супін—бълый п. سپيد. Спіпата--спичка (съ рус.). Субоі—холостой, ад. субаі. Сузундан—сожигать, зажигать, п. Суло—дыра, п. سوراخ и سولاخ. Сумоў— кислота въ видѣ порошка, прибавляемая къ пищѣ, т. سماق. ад. сумах.

Сурат—изображеніе, а. صونق, ад. сара ў; суро ў вајуфтан—спрашивать из въстія.

Сурофі-перила.

Сухтан-горѣть, п. سوختن.

Сук-легвій, п. ч.....

Сурі—стадо овецъ, отара, ад. сурі, т. سورى.

Суһбат—разговоръ, а. رُسِّر. Сыр—тайна, секретъ, а. رُسِّر; сыр доран—довърять тайну.

Сырга-серьга (съ рус.)

Сыхан — слово, п. نخن, сыхан доран — объщать, сыхан на сохтан — не противоръчить.

Сүз – безъ, т. سنز.

Сулусчі — сладователь (съ рус.).

Сурма—сюрьма (краска), ад. сўрма, п. سروه.

Сурка́—уксусъ, п. سربه, ад. сірка́. Суст—вялый, п. سست.

Суфра — скатерть, столь объденный п. سفره, ад. сўфра.

Суфто—начало, т. صفتاح (оть ар.

. صیجان . С ччоїлу — крыса, т.

T,

Та, та, то—до, п. ك. Табађ — деревянный подносъ, п.

Таў — капель, течь; таў сохтан, іморан — капать, протекать.

Таџор — вѣсъ = 50 батмановъ или 25 пуд. п. طفاد.

Таджбанд-поясъ.

.طنبور . Тамбур-арфа, а

Тамоку—табакъ, п. ننباكو.

Тамошо сохтан—смотръть на зрълище, п. نماشا کردن

Тан-до (при глаголъ).

Тануш или дануш—знакомый, ад. таніш.

Тапанджа (ча) пистолеть, п. طبنجه. Тапмаджа—загадка, ад. тапмаджа, т. تاپماجه.

Тар-мокрый, п. نر.

Тара—взваръ изъ растеній (кушанье).

Тарі— мокрота, п. نرى.

Тахмінан — приблизительно, а.

Тахт—диванъ, п. نخت.

Тахтабіті—плопъ, т. نخته بتی.

Тахта́—доска, полка, п. نختهٔ.

Тахыл — хлёбъ въ полё, ад. тахыл.

Ташт — тазъ металлическій а. п.

Та'ді—поспѣшность, та'ді сохтан спѣшить.

Та¦ріф доран—хвалить, п. تعریف کردن

Табаца—этажъ дома, десть бумаги, а. طبقه

Табіб—докторъ, врачъ, а. طبيب.

Табіке – доколь, п. نابكى

Тавагую сохтан-просить, умолять.

Таваќќул—сразу, на удачу, а. نوكل

Таваккулі - смълость, рискъ.

Тавар—топоръ, п. تبر п تور.

Täräpŕ—градъ, п. نگرگ

Така — опора, така доран — опираться.

Так-так — рѣдко, ад. так-так, ఆఆకా

Такі—**лишь** бы только.

Такіја доран—угощать, давать на чай.

Тала-силки, западня:

Тама;— жадность, корысть, желаніе, а. طمع

Тамбал—льнтяй, п. تنبل

Таміс—чистый, п. نميز.

Тамісі—чистота, п. نمیزی.

Тан—тъло, п. نن.

Тант́ — тѣсный, п. ننگ ; бү танг вордан — досаждать, надоъдать.

Тангі—тьснота, п. ننگی

Тапур—печь для хльба, п. تنور

Тапа—куча, холмъ, п. 🐳.

Тараф — сторона, партія а. طرف. Тараф гуруфтан, доштан — держать сторону чью либо.

 Täpŕ сохтан — отвыкать, п.

 نخودن (?)

Täpoar—вѣсы, п. خرازو.

Тарс—страхъ, боязнь, п. نوس

Тарса́гін— трусливый.

Тарсіран—бояться, п. ترسيدن.

Тарсундан — испугать, п. نرساندن

Täcäń-ермолка.

Tähäp, тähp — образъ, положеніе, фасадъ (дома) а. طور, hiч тähpi ні—ничего нельзя, нътъ возможности.

Tähл--горькій п. خان.

Таплай:-горькое растеніе.

Тарлі--горечь, п. ناخى.

Танно-единственный, одинокій п.

таклі танно — одинъ одинешенекъ п. نكنتها

Ташна — жаждущій, п. نشنه.

Тäшнäí і— жажда п. تشنگی.

Ташта — деревянное корыто или лотокъ для тъста.

Та:дждя:уб сохтан—удивляться, п.

Те-лихорадка, п. ننب.

Тіж — острый, п. نين, тіж сохтан— острить, точить.

Tikä - rycorb, II. 453.

Тімсол--пословица, а. نمثال.

Тір-балка, свая, п. تير.

Tipiok—oпіумъ, п. عرياك.

Tihi-пустой, п. чы.

Timä — столярный инструменть вродъ съчки, п. வ்............

То-см. та.

Тоб доран — претерпѣвать, п. تابآوردن

Торча—полка, полочка, ад. тахча, п. طاقجه

Тоджір-коммерсанть, а ناجر.

Тор-гитара, п. טוכ.

Торік - темный, п. ناریك.

Торіх—лътосчисленіе, а. ناريخ

Тосіран — задыхаться, душиться.

Тосундан — душить, удушать.

Тоха-вътвь, сукъ.

то—очагь, дымовая труба, п. ناب.

То доран — раскаливать (жельзо), науськивать, натравливать.

Тöвÿндан—подпалить, п. تاباندن:

Тојустан — подпалиться, закуриться, подгорѣть.

Тöjvш—свѣтлость, сила чего нб., п. تابش, тöjvш чум ман рафта—сила глазъ моихъ прошла.

Тракустан см. туракустан.

Тракундан-см. туракундан.

Тувора-переметная сума.

Тугга — ремень съ бляхами, наборный поясъ.

Туп-лобъ.

Туз-пыль, т. توز, ад. тоз.

Тулуб—кожаный мѣшокъ, ад. тулух.

Тумодж—сафьянъ, п. نيماج.

Тумор — свертовъ (бумаги) п. ייפסלע; тумор сохтан — чистить лошадь скребкомъ.

Туп—пушка, т. وپ , ад. топ. Тупуқ—пятка, т. طويوق, ад. топух. Тупуз—деревянный или жельзный молотокъ съ круглымъ пабалдачникомъ, т. طويون, ад. топпуз.

Турун—ръдька, т. طروب. Турчі—рыбакъ, т. ثور چى. Туфон – буря, потопъ, а. طوفان. Тухмој — булава, дубина, т. ثوقماق. Туќун — давка, духанъ, كان ад. тукан.

Тулкі — лиса, т. نلكو, ад. тулкі.

Тўта́ см. дўда́, ад. тўта́к.
Тўтігуш—попугай, т. نف .
Тўф—плевокъ, п. ій.
Тўфа́н́т—ружье, п. ій.
Ты, тv—ты, п. ій.
Тvm торік—очень темный.
Тvmа́н—туманъ=3 рубля и 10 р.,
ад. тўман, п. ісою.

Тураќ, траќ—щель, трещина, п.

Туракундан— заставлять треснуть, трескать п. ترکانیدن.

Турактстан—трескаться, лоцаться, п. نرکیدن.

Түрші — кислота, кислая приправа, п. نرشی

У.

Устул—столь (съ русс.) Устухун – кость, п. استخوان Устујут—перецъ, т. ایسی اود, ад. icci-от = iccot.

Ух или у_б — стръла, т. اوق, ад. ох; ух шундан—стрълять.

Уфторан, уфдоран — падать, касаться, постарѣть, произойти, случаться, п. افتادن

Ушгула—школа (съ русс.) Ушон—въ прошлую ночь.

Ϋ.

У— онъ, п. وا. Уджуз — дешевый, т. اوجوز, ад. уджуз. Уза́т— сердцевина плода.

узбоші—старшина, т. يوزباشي.

Уздан—своевольный, бегь. Урда́г—утка, т. اوردك. Уфу́г—горизонть, заря, а. افق. Ушай—льсь.

Узгі заран—плыть.

٧,

V = 6v.

Ушкоб — шкафъ (съ русс.)

Φ,

Фађур, фагір'—бъдиякъ, а. فقيرى Фађурі, фагірі—бъдность, п. فقيرى Фанар—фонарь. Фанд іморан—обморочить. Фандгір'—хитрый, п. فندگير ад. фатгір.

Фардо—завтра, п. فردا. Фарзанд—дѣти, потомство, п. فرزند. Фарзанд—дѣти, потомство, п. فرشته. Фаронон—фирманъ, п. فراغت. Фаронат - спокойный, а. فراغت. Фаронат сохтап—тушить.

Фаромуш сохтан—забывать, п. فراموش كردن

فراموشي .Фаромуші—забвеніе, п

Фани—понятіе, смѣкалка, а. فهم منظم. Фаничетан—понимать, п. فهميدن Фазла — рабочій, поденщикъ, ад. фанла а. 🖇

Фікір'—дума, а. فكر фікір сохтан - полагать, думать.

Фікордан—разсыпать, развьючить, п. فروکردن.

Філ-слонъ, п. فيل п بيبل.

філон — такой-то, а فلان.

Філонкас — такой-то, فلان کس

Фінджон — чашечка, п. فنجان.

Фірморан—слѣзать, сходить внизъ, п. فرودآمدن

Фірмојустан — приказывать, заказывать.

Фірмундан—обманывать, п. فريفتن п فريب دادن

Фірмундајі — обманъ, п. فريبندگي.

Фірні — каша изъ риса, молока и сахара, ад. фіріні.

Фірсат — удобное время, удобный случай, а. فرصة.

Фіруза — бпрюза, п. فيروزه.

Фіт — свисть п. فوت; фіт заран — свистать.

Фітво — приговоръ, постановленіе, а. فنوى.

Фітіл фитиль, а. فنيك, ад. пілта. Фітна — раздоръ, а. فننه.

Фітнакор — производящій раздоръ, п. فننه گر.

Фічарундан — разорить, разрушить.

Фол — искусственное яйцо, нодкладываемое для насъдки.

Фол—гаданіе, п. J^{ів}, фол вокардан—гадать, ворожить.

فالچى т. канудкоя – іргоФ.

Фраћ, фурав—широкій, п. فراخ.

Фурухтан —продавать, п. فروختن. Фурухта́гор — продавецъ.

Фулфул-перецъ, п. فلفل.

Фыргіні-сопли.

Финдир — мелкій орѣхъ, п. فندق, ад. фіндых.

Фурсоран — посылать, отправлять, п. فرستادن

X.

Хала́ф—достойный сынъ, а. خكف. Халг—народъ, а. خانق.

Халојі Б—народъ, а. خلایق.

Хамуза — дыня.

Ханда — смѣхъ, п خنده.

Хандундан — заставить смѣяться, смѣшить, п. خنداندن

Хандустан — смѣяться, п. خندیدن

Хардж—харчи, расходъ, а. خرج; хардж сохтан—расходовать.

Хар, хар-осель, п. خر.

Харі-глупость осла.

Хароб, хароб — дурной, плохой, а. خراب; хароб сохтан—портить.

Харобі, ха́робі — разрушеніе, п.

Харча́г—ракъ, п خرچنگ.

Хаст-густой.

Хашіл — кушанье врод'ь кани съ медомъ.

Хабар — извъстіе, а. جبر, хабар біран — проснуться, хабар вајуфтан — спрашивать, хабар доран — извъщать.

Хабардор — извъщепіе, п. خبردار.

Хабарстз—нечаянно, врасилохъ, т. خبرسز.

Хаджолат кашіран—стыдиться, п.

Хазіна — казна, а. خزينه.

Халват — тайна, а. خلوت.

Ханджал—кинжаль, п. خنجلر.

Хара — кучка.

.خوگوش . Харгуш—ваяцъ, п

Харджі—расходныя деньги, а. خرج. п. خرجی.

Хармон—токъ, гумно, п. خومن Хеілі—очень, итсколько п. خيلى. Хеілогі—персона, личность, существо.

Хеір—польза, барышъ, а. خير. Хеір!—нѣть! н. خير, ад. хејер. Хеірот—поминки, тризпа, благостыня, а. خيرات.

Хеіроті-поминальный.

Херрү—полезный, т. خيركى.

Хіјол — предположеніе, а. خیال , хіјол сохтан — полагать, предполагать, думать.

Хіјаф-лопатка деревянная.

Xijop—orypeңъ, п. خیار.

Хілос—спасеніе, а. خلاص, хілос сохтан—спасать, хілос біран—спастись.

Хіні ол— клецки изъ тъста, п. ад.

Хінік-холодиый, н. خنك.

Хінікі—холодъ, п. خنکی.

Хіш-соха.

Хіші́—сухой, годая (земля), п.

Хішті, хішкі-суша.

Хо-сонъ, п. - еее.

Хоја ќарк — яйцо, п. الخاية.

Хоќ-земля, почва, прахъ, п. خاك.

Хокандоз—совокъ, п. خاكانداز

Хокістарі— сѣропепельный, п.

خال п. онтки--поХол--поХол--поХол--поХол--поХол--поХол--поХол--поХол--поХол--поХол--поХол--поХол--по

Хола — тетка по матеры, а. п.

Холін — большой коверъ, п. выб.

Холуг – творецъ, а. خالق.

Хон — ханъ, н. т. خان.

Хонанда, хонанда— пъвецъ, п.

Хордагор-кушающій, ъдовъ.

Хордан—всть, خوردىن.

Хордані—съъдобное, п. خوردني.

Хорі — полъ земляной, суша. п. قورى.

Хоріш—чесотка, п. خارش

Хорт - бълый, грубый брусовъ.

Хорундан — кормить, давать ѣсть. п. خوراندن

Хос — настоящій, натуральный, а. خاص

Хостан —просить, хотъть, желать, п. خواستن.

Хостаї-желаніе.

Хотыр — прихоть, угожденіе, а. خاطر, хотыр доштан—держать въ милости, цёнить, жаловать.

Хоч-престь, тузъ, н. خاخ.

Хочамаз - грецкій оръхъ.

Хошхош—макъ, п. خشخاش.

Хöджлäiлöi—ансть, п. كاجى ليكك,

Хуб-хорошій, п. خوب.

Хувар—сестра, п خواهر.

Хуваргіл — подруга.

Хуварзара — племянникъ или племянница по сестръ, п. خواهرزاده.

Хут-свинья, п. خوك.

Худо — Богъ, н. خدا; худо ту — Богъ дастъ; ті худо — ради Бога.

Хуі сохтан — бѣситься, сумасшествовать, п. خوى.

Хум — непрожаренный, простякъ, смирный, п. сы.

Хун провь, п. خون.

Хуна-домъ, п. чіь.

Хунадорун — домашніе.

Хуне валанд — паутина.

Хундан—читать, учиться, пѣть, п. خواندن

Хуні-- провникъ, п. خونى.

Хуніштртн-симпатичный, пріятный.

Хунё—похожій, подобный; ба ас хунё і—онъ похожъ на лошадь.

Хурок-пища, п. خوراك.

Хурус—пътухъ, п. خروس.

Хусундан—заставить спать, усыпить, п. نسبانیدن Хусур'—свекоръ, п. خسر.

Хута біран — привыкать; хута сохтан — пріучать.

Хуш—пріятный, п. خوش.

Хушбахті—счастье, п. خوش بختی, хуш біран—успоконться.

Хушбу — благоуханіе, п. خوشبو.

Хыр-туча, туманъ.

Хырда, хүрдä-мелвій, мелочь, п.

خوردكردن . Хырд сохтан—ломать, п

Хыштан, хүштан, хіштан — самъ. п. خویشنن

Хурді – печаль, уничиженіе.

Хурджін — сума переметная, п. خرجين

Хурс-медвъдь, п. خرس.

Хурш—первое молоко послѣ родовъ коровы.

Хусіран—спать, т. خسبيدن.

Хусундан см. хусундан.

h.

hазор—тысяча, п. هزار. hамбозі—подруга, п. همبازی. hамвозі— товарищъ по игрѣ, п. همبازی. hamnah в hämnäh—спутнивъ това

hampah и hämpäh — спутникъ, товарищъ, п. همركه.

hаф, hафто—семь, п. هفت. hафдіа—рукомойникъ. һафдод, һафтод — семьдесять, п.

һафт(у)мін—седьмой, هغتمين.

häбvjäpä, häóijäpä—cpasy.

һава-джува — ртуть, п. جيوه.

häвäнт́—ступка, п. هونگ

häво, hаво —воздухъ, а. هوا. häҕат—правда (нарѣчіе) (отъ араб.

häikäл — молитва (въ коробочкъ), талисманъ, а. هيكل.

häлäм—пока, все еще, ад. häлäм и häллäм.

häланіш — еще теперь.

häлбäт-конечно, а. البنة.

häлок — изнуренной, усталый, а. (?)هلاك

hämijom — сверстникъ.

häмінкі — какъ только, едва.

häмішä—всегда, п. «».

häммä-весь, всѣ п. мм.

häмор — ровиый, п. هموار.

häморі—равнина, п. هموادی.

häмсоjä—сосъдъ, п. «سایه.

häнг-осанка, видъ (человъка).

häнгар—**ку**знецъ, п. آهنگر.

hаракат — дъйствіе, стараніе, а

häpäкäт сохтан — дъйствовать п.

häрвäхт—всегда, ад. häрвахт, п.

häpŕoh—если, въ случаѣ, разъ (что), п. هرگاه.

häрдутојі - оба, п. هردو.

häрдүмі — оба.

häpi — да.

häpijä – н**у-ка!**

häрке — когда.

һаркі—всякій, каждый, п. هرکه.

häppyзін ежедневный, п. هرروذی. häp cäḥäті—ежечасно, п. هرساعتی. häpcoлін, hapcoлін—ежегодный, п.

häрчäнд — хотя, п. هرچند.

häp чілам бошу—что бы то нябыло. häpmöiн—еженочный, п. هرشبی.

häÿ—тоть са**мый**.

häфтä — недѣля, п. ॐ; häфтähäфтä—по недѣлъ.

häчіні́га-иначе.

häчінін — такъ, воть этакъ, п. همچنین

hачунун, hачунун—также, такой же (какъ прежде), п. همچنان.

häштод,-то — восемьдесять, п.

heзім (hä + ізім) вотъ сейчасъ, теперь. hei сохтан — понукать.

hічкас—никто п. سيج كس.

hіччу — ничто.

hіштан — пускать, оставить, п. هنشتن, f. мі hлум.

hoв!--зовъ (междом.).

اهامین п. مامین. номін—лѣто, п

hoo! —то есть (т. е.)

hосунд — легкій, нетрудный, ад. асанд п. آسان

hочар — ключъ (отъ зашка), ад. hачар, т. آچار

hур—горбъ. hурру—горбатый. hудhуд—удодъ, а. п. هُدهد hунар—отвага, п. هنر hунарру—отважный, т. هنرك ныр - косой.
нырта · нырта — хохотъ (звуконодр.).
нунар — см. нунар.
нура заран — поднимать вопль, вопить.

h

hабіб—влюбленный, а. -::--. har—правда, возмездіе, а. حق. hад—исходъ, основаніе, а. عد; hад ты ні—ты не смѣешь. hаз—наслажденіе, а. حظ. hакім—врачъ, а. حکيم. hал—состояніе, здоровье, a. J-. المية المية налга — желваное кольцо, п. -а <u> </u>hалол — годный въ пищу, чистый, имущество честно нажитое, а. Ј hалолі—чистота, примиреніе, прошеніе. السر . налсчз—нездоровый, т. حالسز. hалсузі - нездоровье. hамум—баня, a. حمام. المعرام научитое, а. حرام. hарумзода — сынъ нечестнаго, лука-حرامزاده BHM, II. ратто —даже, а. حتى. hавуз, hавуз – бассейнъ, а. حوض. häдтö—см. hатто. hазраті зісо—Інсусь. hajoт — дворъ, а. حياط. häліса — кушанье изъ пшеницы, мяса, масла и сахара, а. п. т. ِهريسه

hарба — гиввливость, разсерженность; рарба іморан—сердиться. häрсін—серди**тый.** hacip'—poroma, a. حصير. häcvpaт — тоска, стремленіе чему нб. а. حسرت; häcvpät ќäшіран — тосковать по ч. нб. hämö—отрицаніе, а. لشاح. häшö заран — отрицать احيوان . heiвун—животное, а hеіна-хна (краска), а. نخز. hіджджат—споръ, ссора, а. ---hісоб—счеть, число, а. ———. һöджат—нужда, а. حاجة. hолат-положеніе, состояніе, а. п. بحالت höл—состояніе, бъда (?), а. Ыс. hосіл — производство, а. Job; hосіл сохтан — удовлетворять (просьбу), добывать что нб. язъ чего нибудь. höзүр—готовый, а. حاضر. höча — столбъ. hўки—власть, а. حكم. рукиат—медицына, a. «حكم».

Ч.

Чаггол—шакаль, п. شغال. Чакірій—саранча, т. چکرگه. Чан—сколько, п. چند, бучан—за сколько.

Чанта—шерстяная сума, т. چاننه Чанто—сколько.

Чапар— плетень, изгородь, п. چپر. Чапархуна—почтовая станція, п. چاپارخانه

Чапгун-набъгъ.

Чапундан—пускать бѣжать лошадь, грабить, дѣлить попаламъ, п. چاپیدن

Чапустан—скакать (про лошадь). Чарх—колесо, п. چرخ.

Чарх фалаќ—природа, вселенная, п. چرخفلك

Чархундан — перевертывать, перекатывать, п. چرخاندن.

Чакіш-молотокъ, т. چاکوچ.

Чанча — большая ложка, балалайка, т. چمچه.

Чамчі— рухлядь, домашнія вещи. Чангада— сколько.

Чант́— когти, музыкальный инструменть; п. چنگر; чант́ заран схватывать когтями.

Чанѓол, чанджол—вилка, п. چنگال Чан—лъвый, п. چپ.

Чапіл-лъвша.

Чар—кожа, п. چرې.

Чарра — въ выраженія; је чарра — одинъ разъ, единожды (отъ араб. كَرَةً разъ).

Чäрундан — пасти(овецъ), п. چراندن. Чäрустан — пастись, п. چریدن.

Чатін — трудный, п. چتن.

Чатіні — трудность, затрудненіе, неудобство.

Чар-соръ.

Чартн-сорный, грязный.

Чачі - козленокъ.

 $qi = qy - qt\delta$, π . \Rightarrow .

 $\Psi_i = \acute{\kappa}i - \Psi_{TO}$ (союзъ), п. 45.

Чін (кін) въ выраженія: а чін сабору—рано утромъ.

Чіна— зерна, птичій кориъ, п. чіндорі— тополь.

Чіні — фарфоровая посуда, п. چيني. Чінін—такъ, таковъ, п. چنين.

Чіп, (куп)—большой глиняный сосудъ.

Чіран — брить, п. چيدن, f. mi чінум.

Чіріш - родъ растительнаго влея,

ад. чіріш, چريش.

Чіроқ—свѣтильникъ, ш. چراغ.

Чіробдун—подсвічникь, چراغدان.

Чіт—ситецъ, п. چينې. Чіча́г—бутонъ, почка, т. چچک.

Чобагірд (джоба́гірд)—пругомъ.

بياق. Толстый, т. چاق.

Чодыр — шатеръ, п. چادر. Чодура — ситецъ крашеный, چادره Чоі — чай, п. چای Чол — яма, колодезь, п. چال Чола — ямка, углубленіе, п. چاد Чом — порогъ. Чор — четыре, п. چار.

Чора — возможность, способъ, п. چاره

Чоргул — квадратъ, ад. чаргул, п. چهارگل.

Чордоб-хатка, шалашъ.

Чорім, чорум—вчетвертыхъ.

Чоріман-четвертый.

Чорімін-четвертый.

Чоруміі—четвертый.

Чорпöji — вровать, п. حارييه هاريايه

Чорхоча -- крестообразный.

Чорчÿ—носилки, п. چارچوب.

Чоршамбі—середа, п. چهارشنبه.

Чоршо — женское покрывало на весь рость, п. چادرشب.

Чотгону-женскій архалукъ.

Чоч' — красивый.

Чочі--- прасота.

чотш — вожакъ богомольцевъ, разсыльный при старшинъ, т. چاوش.

Чубоў — палочка, тросточка, т. چوبوق. Чубон—пастухъ овецъ, ад. чобан, п. چوبان

Чуђул'—предатель, клеветникъ, ад. чуђул, т. چوغل

Чулла-очагь.

چوللق талъка, т. چوللق.

Чурнол—замысель, проекть; чурнол дакардан — замыслить.

Чурт-щоты, ад. чортка.

Чутгу-головной женскій платокъ.

Чухо-чуха, черкесска, т. چوقه.

Чÿ—палка, п. چوب

Чуна-подбородокъ, п. چانه.

Чура (кура) вадоран — собирать.

Чых-кашель, чых сохтан - кашлять.

Чт?—что, п. چه, чтапр—какъ? Чт́гўра, чтджтра—какимть образомъ, какъ? п. چه جور.

Чтындыр,-дүр—буракъ (раст.) т. п. جوغندر

اکدو . Чүдү—тыква, п. کدو

Чулам — ванить образомъ?

Чүл, чүлто—сорокъ, п. اچپل, چا

Чүм—глазъ, п. چشم.

Чүп-хворостъ.

Чүртма — щелчокъ, чүртма заран щелкать пальцами.

Чүший — источникъ, фонтанъ, п.

Ш.

Шаббош-расточительность. Шагга-половина (туши), рукавъ ръки; п. чёй; шагга заран-дъ-شقه کردن пополамъ, п. شقه کردن. шалвор — шальвары, п. شلوار. Шап-шап — шопотъ. Шапга (съ русс) шапка. Шаст, шастто — шестьдесять, п. شصت шафтолу – персикъ, п. سفتالو. Шак—сомнъніе, а. 些; шак сохтан—сомнъваться, п. شك كردن. Шала-ноша, бремя, ад. шала. IIIambi—суббота, п. чій. IIIaiм—свъчка, а. същ. Ша;мдун-подсвъчникъ, ад. шампан. п. نامعدان. Шаріф — авторитетный, почетный, . سريف Шарм—стыдъ, п. شرم. Шарманда біран — стыдиться, п. إشرمنده شدن Шароб—вино, а. بشراب. Шафа́г—лучъ, заря, а. شفق. Шафт — кривой, криво, косо, п. بشفت Шафті-невърность, лукавство. Шаһанғум, шанғум — вечеромъ, شب هنگام .п. оідрон Шähp-городъ, п. شهر. Шаһр — стыдъ = шарм. Шähр іморан— устыдиться.

llläm, шämто—mecть, п. شش. Шашт(v)мін – шестой, ششمین. Шашумгі—шестой. Ше-рубашка. Шеітун—сатана, а. شيطان. Шібріт-штиблеты (съ русс). Шікаст біран — обанкрутиться. Шікаст сохтан— сломать, п. شکستن Шіллоқ--прыжокъ, шіллоқ вашундан-прыгать. Шімол— съверъ. а. اشمال. Шімшір'—сабля, п. شمشير. Шіраво—рисовая каша на молокъ. .شير . Шір'—молоко, п Шір'—левъ, п. شير. Шіріштан—давить, топтать. Шірт — жидкій. Шіт-безсольный. Шіш—легкія, п. شش. Шопар-летучая мышь, ад. шоупар .شبيره .п Шорі — радость, п شادی. Шоріна — четвергъ, (шо + оріна). ااااهـ п. خاش. Шохлу-рогатый. Illoh-шахъ, п. هاث. Шоһзода—наслъдникъ, п. شاهزاده. Шонід — свидътель, доля мельника за помолъ а. شاهد. Шоhіді—свидътельство. .شاەنشىن .Поһнішін—столица, п

абас—напрасно, а. عبث. абосі—абазъ = 20 коп., п. قباسي. заграб-скорпіонъ (также аграб), a. عقرب اذیت . Зазіат — затрудненіе, усиліе, а :عزيز .азіз—дорогой, милый, а аджуза — карликъ, а. عجونه. :aзоб-- мученіе, а. عذاب. ;aіб—стыдъ, а. -...-. заіб сохтан — стыдить. عَيَار a. عَيَار Jaijop—Godria, aobria, a. ¦äлäл хусус — въ особенности, а. على الخصوص زغلاج . средство, а. علاج. ; ämäл — искусство, средство, хитрость, а. عمل. ¦äмула-- глупые люди, жившіе вста-

рину, вродъ русс. пошехонцевъ.

ароба—арба, подвода, عرابه. läpc—cresa, п. ارس. łäp(r)ci—сватьба, п. عرسى. ¦äрсі сохтан-играть сватьбу. арус—невъста, а. عروس łассал—медъ, а. J...е. łähд-объщаніе, а. эф., ähд доран-объщать. lei6-cm. lai6. ;е**л** — дитя. ¦елѓарі — **дътств**о. عيد . а. عيد. عادة а. عادة. اعالم вселенная, міръ, а. عالم عاص . а. عاص. зошу<u>Б</u> = ошуБ. عمر .въкъ, жизнь, а. عمر.

Замъченныя опечатки:

Стр	. Ст	рока.	Напечатанс	о: Следуеть:	Стр	. C1	грока.	Напечатано:	Слъдуеть:
2	1	CH.	огъ	отъ	20	1	CH.	ВТХО	RTOX
3	14	CB.	Jhон	Ibон	21	5	CB.	нӧјγ	поју
3	8	сн.	Банлул	вазір	21	15	CH.	таһрі	тähpi
4	15	>	подшоһ	подшоһ	22	9	CB.	hösvpa	hö sypa
11	8^{ullet}	»	ќўра́	чўра	22	15	>	rähpi	räh pi
13	1	CB.	VIII.	vii	23	6	2	h е ївуні	hеiвунi
13	7	>	умун	імун	23	14	CH.	jog omre m	joroшrеш
14	6	CH.	häpŕöh	hä p ŕoh	23	10	>	Täbäryö;	ла́ва́гу¦о́
16	11	>	arph	3vhp	24	9	CB.	на;льон	на¦лhон
16	8	•	Аһволот	Ähволот	28		CB.	дандунһўна	дандунһуна
16	1	*	нандж	пандж	28	6	»	бүсарһан	ővcäphän
17	9	>	дојлатту	доілат ту	28	15	»	ба-паһлі	бä-пäbлi
17	8	>	Tahpi	Tähpi	28	9	CH.	•	дорновскій
18	7	CB.	дарём	дором	29	7	CB.	-	зачеркнуть
20	3	CH.	нä	не					,,

СЛОВАРЬ.

Стр. Столо. Стр.	напечатано: Слъдуетъ:	Стр. Столо, Стр. напечатано: Следуеть:			
36 2 5 сн.	біча біча	43 2 4 сн.	گونه گونا		
37 » 6 »	بلبل بابل	44 1 9 »	گندم		
38 1 3 св.	Буртун Буртун	44 2 13 св.	گرم درم		
38 » 3 сн.	ُ وقُت ۚ وُفَّت	45 1 14 ,			
38 2 5 »	لشتن دشتن	45 2 11 »	گوسپند وسپند		
41 » 1 cb.	قاشق فاشق	45 • 7 cm.	дъдушка бабушка		
41 • 15 »	г ү рүфтан гүрүфт ан	46 1 1 св.	дамъ дам		
42 1 12 сн.	قفصه ففصه	47 » 3 »	даји дајі		
42 2 10 >	گریه ریه		داماد دامار		
43 1 12 »	قولاق قولق	48 » 3 св.	دروغگو دروغ <i>کو</i>		
43 » 3 »	قوناق قوق	48 2 10 сн.	جدا دا		

Исправленія:

Стр. 53 строка 11 св.: арабская этимологія слова јара сомнительна; см. стр. 1 примъч. 4 и срвн. чарра.